

19e JAARGANG No. 15 15 FEBRUARI 1975 — f 1,75

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

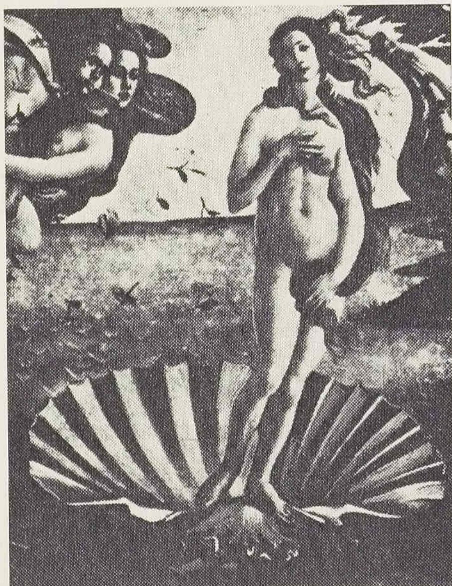

(Foto: Rogier)

BIJ DE VOORPLAAT

Ratu Kidul, de Koningin van de Indische Oceaan

Horende bij de artikelenserie, **GESCHIEDENIS en PROFETIE in INDONESIA** (zie pag. 4 - 5 van dit nummer)
De voorplaat is een reproductie van het schilderij uit de collectie van wijlen President Soekarno, die de bekende schilder Basoeki Abdullah de opdracht gaf om Kanjeng Ratu Kidul, de Heerseres van de Zuidelijke Oceaan uit te beelden. De schilder is misschien geinspireerd door Botticelli, die de Venus figuur uit de Griekse mythologie geboren heeft doen worden uit de schuimende zee. Venus, ook wel genoemd Aphrodite, hetgeen betekent uit het schuim verrezen, komt dan in een schelp aan land, aldus de uitbeelding van Botticelli's schilderij de Geboorte van Venus.

Botticelli's schilderij, voorstellende de geboorte van Venus.

Basoeki Abdullah doet de Ratu Kidul figuur verrijzen uit de witschuimende groene oceaan, die hier en daar roodoranje gekleurd is.
Het wonderlijke is, dat dit schilderij van de Ratu Kidul oprijzende uit de zee een letterlijke uitbeelding van een tekstgedeelte uit een belangrijk deel van de Sagen-Cyclus Pantun Sunda Bogor is. Namelijk de Uga Lebak Tjawènè, de profetie van de Vallei van de heilige Maagd.
De betreffende tekst luidt:

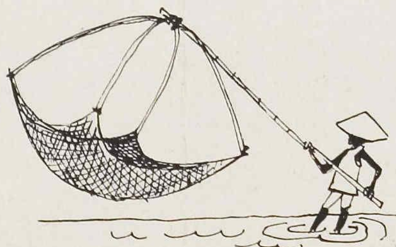
> Dan zal het niet lang meer duren,
> dan zal niet lang daarna
> DE WREKENDE PRINSES UIT DE ROODSCHUIMENDE ZEE OPRIJZEN.
> Die is het, die in gedaante
> zal worden uitgeroepen als de
> RATU ADIL!
> Maar observeer goed de haarwrong.
> Waar zal die persoon verrijzen?
> Aan het strand van
> LEBAK TJAWENE.

En nu zegt een interpretatie van bovengenoemde profetie, die de geschiedenis van Indonesia vertelt, zoals Indonesia dat sinds de vrijheidsproclamatie op 17 augustus 1945 door Soekarno en Hatta heeft meegemaakt, dat dit strand van Lebak Tjawenè het strand is van Pelabuhan Ratu, daar waar nu het Samudra Beach Hotel is gelegen aan de rivier Sakawajana.
Dat Soekarno als eerste "vorst" van Indonesia reeds zeer vroeg in zijn bewindsperiode het schilderij van Ratu Kidul, de Vorstin van de Zee, maar ook de Vorstin des Winds, heeft doen schilderen, kon voortgesproten zijn uit de bekendheid met het volksgeloof, neergelegd in de volgende tekst van een Noord-Cheribonse Kroniek, "RATOE GALOEH".

> "Vervolgens sprak Praboe Sindoela weer.
> Gij mijn kleinzoon moet tot de Vorstin des Winds gaan,
> OMDAT WIE VORST WORDT, ZO HIJ HARE BESCHERMING MIST,
> NIET LANG AAN HET BEWIND BLIJFT:
> Bovendien is Zij door de Goden U als gemalin beschoren.
> Maar opdat gij u met haar zult kunnen verenigen, moet gij eerst boete doen.
> ....
> Aangekomen vernam hij, Daniswara,
> Dat zij, Vorstin des Winds, gebiedster over alle geesten van Java was.

Zou het schilderij van de Ratu Kidul in opdracht van Soekarno aan Basoeki Abdullah, gemaakt, een aanwijzing kunnen zijn voor de lange bewindsperiode van 1945 tot 1967 van de eerste President van Indonesia?

J. R. KOOT

MAX HAVELAAR VERFILMD

Volgens een bericht in De Telegraaf van eind januari zouden op 2 februari Fons Rademakers en Jean Paul Vroom zich naar Indonesië begeven met het doel de nodige voorbereidingen te treffen voor de verfilming van de Max Havelaar. De film zou over ongeveer een jaar in de bioscopen kunnen verschijnen. Onze lezers weten, dat Multatuli's boek in Indonesië zeer populair is, vooral na de publicatie van een vertaling in de Bahasa. De schuilnaam van Eduard Douwes Dekker vindt men trouwens ook nu nog terug in straatnamen in verscheidene indonesische steden. Pikante bijzonderheid: geen van de figuren die een rol spelen in de verfilming van De Stille Kracht is uitverkoren om deel uit te maken van de bezetting van Max Havelaar. En daar de opnamen in Indonesië zullen plaatsvinden en niet in een studio in Nederland, zoals het geval was met die van Couperus' roman, is er thans kans dat we een inderdaad authentieke "indische" film te zien krijgen.

Een verstandig man beoordeelt het heden naar het verleden
- Sophocles, Grieks treurspelschrijver.

*

Wie van zijn herinneringen kan genieten leeft tweemaal
- Martialis, romeins dichter.

---

tong tong

Opgericht en geleid door
TJALIE ROBINSON (1911 - 1974)

ONAFH. IND. TIJDSCHR. - 19e JAARG. No. 15
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070 - 54.55.00/54.55.01 - Postgiro 6685 of A.B.N. Den Haag Rek. No. 51.56.15.730.
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie: L. Ducelle
Administratie: Th. M. A. Scheulderman
Redactie: J. H. Ritman, Ch. J. A. Manders, Rogier, G. H. Bartman.

Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,75. Abt. Nederl. (en E.E.G.-landen behalve Engeland) kwart. *f* 9,75, halfj. *f* 19,50; jaar *f* 39,—. Abt. Europa: jaar *f* 39,—.
Buiten Europa: jaar *f* 47,—. (zeepost)
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 83,—; Indonesië *f* 68,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 68,—; Canada en Ver. Staten *f* 58,—; Maleisië, Singapore en India *f* 68,— Suriname en Antillen *f* 58,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD

ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN

TOKO EN BOEKHANDEL TONG-TONG

zijn met ingang van 15 Februari

UITSLUITEND *op Woensdag van 9 - 4*
en Zaterdag van 10 - 2 geopend

Abonnementen, administratie en redactie zijn dagelijks open van 9-4.
Ook voor telefonische bestellingen.

"Schreeuwend onrecht"

Krachtens internationale afspraken gold in de tweede wereldoorlog een regeling, waarbij voor krijgsgevangenen de in gevangenschap doorgebrachte tijd zou worden beschouwd als in werkelijke dienst doorgebracht. Dit was zowel belangrijk voor de eventuele promotie als voor de pensioenrechten van de betrokkenen.
Er waren in Nederland echter ook officieren en onderofficieren die zich aan gevangenschap wisten te onttrekken. Zij werden daartoe aangemoedigd door de regering in ballingschap. Zij doken onder en velen hunner speelden een rol in het verzet. Zeker niet de minste der broederen dus. Maar voor hen gold dus niet de bovenaangehaalde regeling. Zij grepen er naast. Met het haast onvoorstelbare cynisme dat de regering zich zo nu en dan veroorloofd als het gaat om de Heilige Bepaling liet zij deze mensen volledig in de kou staan. Na dertig (!) jaar is er nu een initiatiefvoorstel ingediend door een Kamerlid met het doel aan dit "schreeuwend onrecht" (Haagsche Courant) een eind te maken. Het blad spreekt van een "onzinnige beslissing" van de regering om geen speciale regeling voor deze mensen te treffen.
De oude Romeinen wisten het al, namelijk dat het hoogste recht (in formele zin) het grootste onrecht kan zijn. Natuurlijk, volgens de Heilige Bepalingen kwam deze militairen niets toe: dan hadden zij zich maar moeten laten opsluiten.

Aan dit "schreeuwend onrecht" komt nu een eind.

Misschien komt er nog eens een tijd, dat aan een ander voorbeeld van de tyrannie van het formalisme een eind komt. Aan het "schreeuwend onrecht" het KNIL aangedaan. Maar dan zal men zich wel moeten haasten. Anders liggen na meer dan een kwart eeuw alle betrokkenen in het graf.

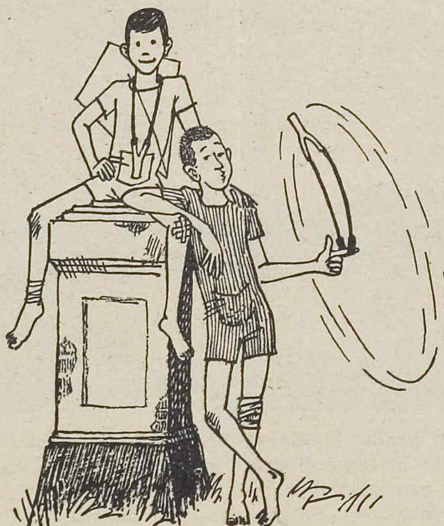
JHR.

DE BIJBEL IN INDONESIË

Aan een circulaire van de Bijbel per maand-club ontlenen wij:
Dit jaar verschijnt in Indonesië de nieuwe vertaling van de bijbel in de nieuwe spelling. Nu zal deze bijbeluitgave ook op de scholen gebruikt kunnen worden. Deze vertaling kwam twee jaar geleden klaar. Er was grote behoefte aan, omdat het oude testament dateerde uit de vorige eeuw en de taal sterk verouderd was. Vooral de duizenden nieuwe christenen die de laatste jaren tot de kerk zijn toegetreden konden hem moeilijk lezen.
Toen deze vertaling bijna gereed was om gedrukt te worden, veranderde de Indonesische regering de spelling ingrijpend. Om de jonge christenen niet te lang te laten wachten werd de uitgave in de oude spelling toch gedrukt. Maar meteen werd begonnen aan de uitgave in de nieuwe spelling.Werden er van de oude spelling 50.000 exemplaren gedrukt, de bijbel in de nieuwe spelling zal in een miljoenen-oplage verschijnen. De Indonesische christenen zijn echter over het algemeen te arm om de normale prijs te betalen. Op iedere bijbel zal ongeveer vier gulden subsidie moeten worden gegeven.

Ik en Bentiet

Prijs *f* 13,50 + *f* 1,10 porto.
Het boek is lichter dan wij oorspronkelijk haden gedacht, daarom geen *f* 2,— maar *f* 1,10 porto.
Met Uw permissie: Bentiet kocht voor de 90 cent die U teveel betaalde geen gado-gado, maar stopte die in de Poekoel Teroes Pot!

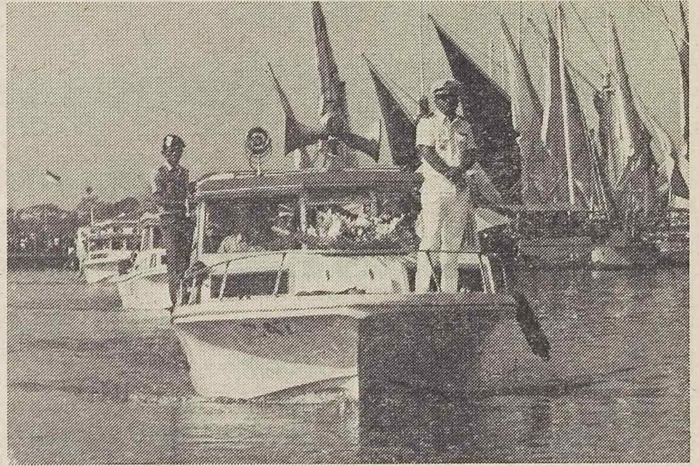
ATTENTIE VOOR PAG. 104 VAN "IK EN BENTIET"

U zult gemerkt hebben dat de eerste regel niet aansluit op de voorgaande pagina. Klopt, want bij het indelen van de pagina's zijn per ongeluk de 7 laatste regels van het verhaal bovenaan de pagina gezet. U moet dus pagina 104 beginnen bij de 8ste regel van boven en de 7 bovenste regels onderaan laten aansluiten. Namens de drukkerij: excuus! Er is dus geen sprake van een "misdruk" want de fout is bij de gehele oplaag aanwezig. Er is na de ontdekking direct een eratum geplaatst, maar voor wie deze correctie niet aantrof, het bovenstaande.

Uit. Tong-Tong

Geschiedenis en profetie in Indonesia

(I)

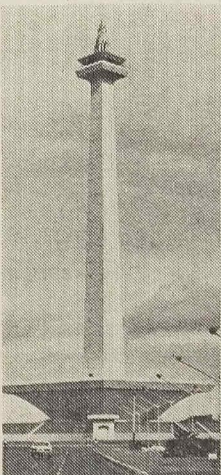
De verstrooiing van Tjalie's as in de baai van Jakarta, de aanleiding tot deze artikelenserie.

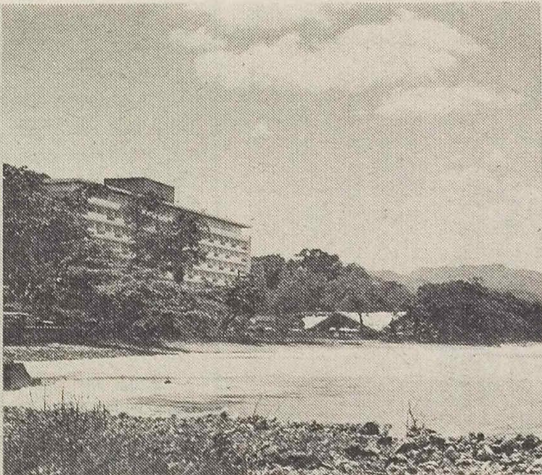
Tussen Jakarta en Pelabuhan Ratu . . .

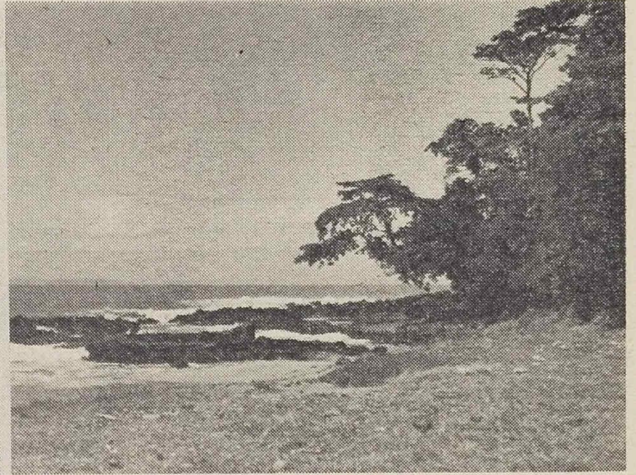
Tussen Keulen en Parijs ligt de weg naar Rome, zo zongen wij in onze kinderjaren. En tussen Jakarta en Pelabuhan Ratu beweegt het leven van de mens, die waarlijk van Indonesia houdt en in ernst zijn bijdrage wil leveren tot een beter begrip van Indonesia en de welvaart van zijn volk.
De schrijver van dit artikel en daaropvolgende, indien de lezers van Tong-Tong het onderwerp belangwekkend vinden, kwam zelf pas tot bovengenoemde gedachten, toen hij overdacht de voorgeschiedenis tot het schrijven van dit artikel. Op Woensdag 31 Juli 1974, waren wij als vrienden van Tjalie Robinson op uitnodiging van Rogier Boon getuige van de asuitstrooiing van Tjalie in de baai van Jakarta bij Pasar Ikan, daar waar Tjalie in zijn Indische jaren vaak heeft rondgezworven.

Op vrijdag 16 augustus 1974 ging Rogier Boon met vacantie naar Pelabuhan Ratu aan de baai van Pelabuhan Ratu, de voormalige Wijnkoopsbaai aan de Zuidkust van Java aan de Indische Oceaan.
Het zou interessant zijn na te gaan of Tjalie zelf bij zijn leven net als Rogier nu, "weg" is geweest van de natuur van Pelabuhan Ratu.
In elk geval heeft die schilderachtige omgeving van de Wijnkoopsbaai zo'n diepe indruk op Rogier gemaakt, dat hij foto's heeft gemaakt, deze opstuurde naar de Tong-Tong in Den Haag tezamen met een brief, waarin enkele opgetogen volzinnen over zijn belevenissen en toen kwam het verzoek van de redactie van Tong-Tong om over Pelabuhan Ratu te schrijven.
En dan zullen de lezers en lezeressen van Tong-Tong zich natuurlijk afvragen, waarom Rogier Boon juist aan ondergetekende moest vragen om iets te vertellen over Pelabuhan Ratu en de "legendarische" Koningin van de Indische Oceaan, Nyai Loro Kidul van de Segara Kidul. Hierop is moeilijk een antwoord te geven en alles zal pas misschien als vanzelf uit de doeken komen als wij verder in de tijd zijn opgeschoten.
Indien wij nu die wonderlijke samenhang tussen Jakarta of beter de monding van de rivier de Tjiliwung, waarlangs Jakarta gebouwd is aan de baai van Jakarta en Pelabuhan Ratu of beter de monding van de rivier de Tjimandiri, waar vroeger Pelabuhan Ratu ten tijde van het Koninkrijk Padjadjaran in de 15-de Eeuw na Chr. de haven aan de Segara Kidul was, in de geschiedenis nagaan dan lezen wij in het boek van dr. H. J. de Graaf "Geschiedenis van Indonesië" het volgende. "En de volgende dag, 30 mei 1619...... verklaarde Coen de Compagnie tot meesteres van het "Koninkrijk Jacatra" DAT ZICH NAAR ZIJN IDEE TOT AAN DE ZUIDZEE (de Indische Oceaan) MOEST UITSTREKKEN.
Het vaste punt Batavia (nu Jakarta), waar de Compagnie zelve baas in eigen huis zou wezen, was eindelijk gewonnen."
Het duurde inderdaad tientallen jaren voordat de verbinding tussen Jakarta met Pelabuhan Ratu in de tijd van de koloniale geschiedenis werd gemaakt. De droom van J. P. Coen dat zijn VOC rijk zich zou uitstrekken van Batavia tot aan de Indische Oceaan werd pas bewaarheid in 1687. Zo lezen wij dan verder bij de Graaf:
"Naar de onbekende binnenlanden werden ontdekkingstochten ondernomen. Op een tocht van de Ambonese luitenant Patinggi en de Nederlandse sergeant Pieter Scipio werden voor het

(lees verder volgende pagina)

Links: Het Nationale Monument (Monas) op het Medan Merdeka, het voormalige Koningsplein. In het midden: Het Samudra Beach Hotel. Schrijver dezes en vele Indonesiers met hem zien in deze twee monumenten een duidelijke relatie tussen Jakarta en Pelabuhan Ratu. Rechts: De "Heksenketel" met rechts op de plaat de Gunung Sunda, waar wijlen President Soekarno de kracht vond voor de strijd om de vrijheid van Indonesia.

(Foto's: Rogier)

eerst de bouwvallen van het oude Padjadjaran (bij Buitenzorg, Bogor nu) aanschouwd en de SCHILDERACHTIGE WIJNKOOPSBAAI BEREIKT (1687)". "Enige jaren later (1711) maakte G.G. van Riebeeck met groot gevolg een reis naar deze inham".

Zoals de naam Pelabuhan Ratu, de haven van de Koningin, het reeds zegt, heeft dat kleine plaatsje aan de Zuidkust van West Java aan de Indische Oceaan zich al van vroeger mogen verheugen in de belangstelling van de heersers over dit Eilandenrijk, dat zich slingert als een gordel van smaragd om de Evenaar, zoals in 1711 van Abraham van Riebeeck, wiens enige verdienste voor de geschiedenis als Gouverneur Generaal in zijn ambtsperiode van 1709-1713 hoogstwaarschijnlijk was, om met een groot gevolg die lange vermoeiende tocht naar Pelabuhan Ratu te ondernemen om daar de schilderachtige Wijnkoopsbaai te aanschouwen.

In de 20-ste eeuw was het Soekarno, die in het jaar 1930 in Pelabuhan Ratu de Almachtige in gebed en meditatie smeekte op de Gunung Sunda bij Karanghawu, toentertijd meer bekend onder de naam de "Heksenketel", om zegen voor de strijd om de vrijheid van Indonesia en die dan ook na jaren van strijd op vrijdag 17 augustus 1945 in Jakarta samen met Hatta de Proclamatie voor die vrijheid uitsprak op Pegangsaan Timur no. 56, waar nu de Gedung Proklamasi staat, en zelf de eerste President werd van Indonesia. En President Soekarno, al dan niet bewust, heeft tegen het einde van zijn bewindsperiode in de jaren 1965 en 1966 als levend bewijs van de historische relatie tussen Jakarta en Pelabuhan Ratu twee monumentale constructies laten maken.

Namelijk in Jakarta op de Medan Merdeka (het voormalige Koningsplein) het Nationale Monument in de vorm van de Eeuwige Vlam en in Pelabuhan Ratu aan de monding van de rivier Sakawajana het Samudra Beach Hotel; uitkijkende op de Indische Oceaan, de Segara Kidul.

Door welke geheime kosmische Kracht stonden in het verleden en in het heden van het Indonesia van nu, en naar alle waarschijnlijkheid in de toekomende tijden, bepaalde gebeurtenissen in Jakarta aan een baai van de Javazee in verband met gebeurtenissen in Pelabuhan Ratu aan een baai van de Indische Oceaan.

Kan het anders zijn dan door de wateren, zeeën en oceanen, die het Eilandenrijk, Tanah-Air Indonesia omgeven en in het bijzonder de Indische Oceaan, oftewel de Segara Kidul, de Zuidelijke Oceaan, wier Heerseres, de "legendarische" Koningin van de Segara Kidul, Nyai Loro Kidul in nauwe relatie staat met de geschiedenis van Indonesia.
Maar hierover een volgende keer meer.

J. R. KOOT

BOEKBESPREKING

WAS DIE WEEK NIET WAT KORT?

Dolf de Vries is acteur, romanschrijver, dichter en...... reiziger. Neen, niet in de conventionele zin. Met negotie hebben zijn reizen niet te maken. Hij wil alleen maar voortdurend meer van de wereld zien en zoeken "naar wat ons verbindt", zoals het heet op de achterzijde van een boekje, waarin hij zijn reisindrukken heeft verzameld. Onder bovenstaande titel zijn schetsen over Zuid-Amerika, Australië, Thailand en Indonesië bijeengebracht, die hij tevoren in enige kranten publiceerde. Die titel moet men niet te letterlijk nemen: in Indonesië bijv. was hij een maand, bezocht de traditionele toeristenattracties op Java en Bali, maar ook het aan verreweg de meeste toeristen onbekende Sulawesi (Celebes). Zijn schetsen zijn géén reisbeschrijvingen maar daarom des te interessanter. Want Dolf de Vries heeft een onbevangen geest, een diepe behoefte om mens en volk te leren kennen en een frisse kijk op de hem van huis uit vreemde zaken die men alzo in verre landen aantreft. En...... hij kan schrijven.

Het zal voor velen onzer een bijzondere ervaring zijn te worden geconfronteerd met iemand, die voor het eerst in Indonesië vertoeft. Het behoeft haast geen betoog dat, gezien zijn instelling, in Indonesië (trouwens ook in Zuid-Amerika) hem het eerst de bittere armoede van grote lagen der stadsbevolking opvalt. Hij bezoekt een kampong in Jakarta en "kan geen woorden vinden voor de werkelijk mensonterende dingen" die hij daar ziet. Als hij wat meer om zich heenkijkt "valt het me op dat niet alleen de schreeuwende, uitzichtloze armoede" bij hem binnendringt, "maar vreemd genoeg ook de blijde kinderlach die overal heerst". Hij heeft het mysterie van de oosterse ziel dus aangeraakt, maar niet doorgrond......

Hij ontmoet veel mensen - oude bekenden als Soetardjo, u weet wel, de man van de petitie, Bernard IJzerdraad de musicoloog en dansleraar die nu Suriabrata heet, mevrouw Simadibrata, de directrice van de Yayasan Karta Pustaka, die in Tong Tong al eens over haar werk heeft geschreven. Hij blijft een vreemdeling in dat dierbare land, maar een, die van goeden wille is en dank zij een scherp waarnemingsvermogen ons een beeld schetst van Indonesië zoals het óók is.

JHR.

"Was die week niet wat kort" is verkrijgbaar in de boekhandel Tong Tong. Het boekje kost *f* 14,50 plus *f* 2,— porto.

WORDEN WE NOOIT WIJZER?

Minister Pronk van Ontwikkelings-samenwerking heeft onlangs laten weten, dat de hulp aan Indonesië zal worden beknot omdat het regeringsbeleid in Indonesië niet voldoet aan de voorwaarden, die het huidige kabinet stelt om voor hulpverlening in aanmerking te komen. Het bekende bestraffende vingertje!
Wij weten dus nog altijd beter, hoe Indonesië geregeerd zou moeten worden dan de Indonesiërs zelf. Een merkwaardig staaltje van neo-kolonialisme in een zg. progressieve regering! Of wilt U het maar eenvoudig betweterige bemoeizucht noemen?

MEDEWERKING GEVRAAGD

Voor het voltooien van een stamboom van de familie PERRET, waarvan de gegevens bekend zijn (+ foto's) vanaf het jaar 1755 t/m 1855 meerdere gegevens gevraagd aan hen, die geparenteerd zijn aan Perret zoals o.a. de families: Simonin, Hauber, Joseph, Perret, Pecquer, Schönlaub, Davidsz, Blaney-Davidson, Ferouge, Smelt, Grashuis, Ford, Egmond, Crowferd, van Geurs, le Cotey, etc.

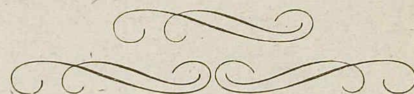
Br. nr. (Vent) Clem. A. le Cotey, Vlierstr. 590, Enschede, tel. 053 - 76 63 69.

TOKO EN BOEKHANDEL TONG-TONG

Zijn met ingang v. 15 febr. UITSLUITEND op woensdag van 9 - 4 en zaterdag van 10 - 2 uur geopend.

Abonnementen, administratie en redactie zijn dagelijks open van 9 - 4. Ook voor telefonische bestellingen.

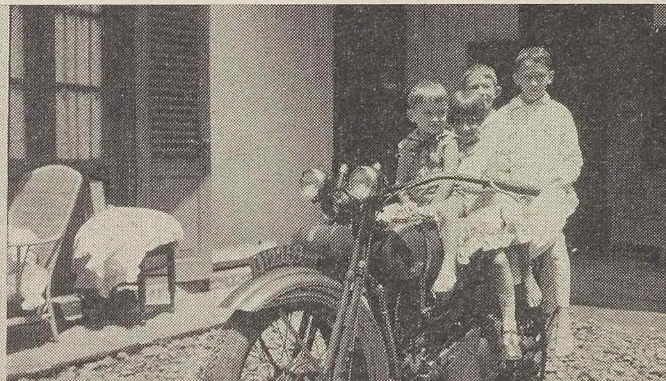
Herinneringen aan Soekaboemi (III)

Mensen en Huizen

Van ons huis op de Vogelweg herinner ik me weinig. Ik was nog te klein. Er is wel een oude kiek van mij met mijn moeder. Een plaatje zoals er duizenden zijn. Met Baboe sinjo en een logé, Arie Berger, bijgenaamd de Japanees, neefje van onze latere buren op de Selabatoeweg!

Op de Selabatoeweg in 1929. Dit wakkere viertal op de plof van oom Tjatjoel zorgde dikwijls voor de nodige opschudding. Vooral dat lekkere dier voorop (schrijver van dit verhaal) dat kennelijk weer kattekwaad in de zin heeft. Achter hem Doortje, dochtertje van oom Tjatjoel, vervolgens Johnny (nu Mr.) Grieve en daarachter mijn broer Lody.

Ons eerste huis op Soekaboemi lag aan de Dr. de Vogelweg, of korter gezegd de Vogelweg, vlak bij Tjipelang. Zo ik me iets herinner van die tijd moet het uit overlevering zijn; ik was nog te klein.

We woonden twee huizen van de hoek - het zou op nummer 5 geweest kunnen zijn. Tegenover ons woonde Baba Ringgit (een andere keer wat meer over hem), naast ons op nummer 3 woonde de familie Steinmetz. Vader Steinmetz was een bekwaam docent aan de politieschool, die ook aan de Vogelweg lag, boven.

Moeder Steinmetz sprong mijn moeder bij als ik weer eens een kinderkwaaltje had en bereidde toegewijd en met kennis van zaken baby-kostjes. En droeg me op de arm tot ik - goddank - eindelijk ophield met mijn doordringend geblèr. Ze had tenslotte zelf een viertal: Kaj en zijn zusjes Siska, Greet en Ancolientje, de kleinste en de magerste, die dikwijls (via de pagger?) op bezoek kwam en ongetwijfeld met mij rondgesold zal hebben, misschien zelfs in een slendang, naar voorbeeld van de oude Baboe sinjo.

Onze andere buur was een Javaanse familie, waarvan de heer des huizes opzichter B.O.W. was. Op de hoek Tjipelang-Vogelweg tenslotte woonden twee gezusters, Mevrouw de Leau en Juffrouw Vermandel. Hun broer was "oom" Henri Vermandel die met zijn vrouw van de Soekaboemische rust genoot na een welbesteed makelaarsleven in Batavia.

In 1929 verhuisden we naar de Selabatoeweg en betrokken het huis tegenover de Tjikolèweg. Natuurlijk werd er zo spoedig mogelijk een slametan gehouden. Mevrouw Bachelaar, de Javaanse echtgenote van Dokter Bachelaar, organiseerde alles en de Penghulu bepaalde de dag en toen die aanbrak leidde hij de heilsmaaltijd waar aanzaten de mantri's van verschillende gemeentekantoren en het huispersoneel. In de schemer van onze binnengalerij verklonken de gebeden en het "Amin amin" en zweefde de geur van heilige bloemen en doepa. De mystiek van Java was om en in ons; mijn eerste kennismaking ermee. In dit huis beginnen mijn bewuste waarnemingen, de beelden liggen duidelijk in mijn herinnering.

Daar had je bij voorbeeld het voorerf. Links en rechts waren ingangen met de bekende witte zuiltjes. Links - van het huis uit gezien - aan de kant van het paviljoen was een inrit, maar rechts een trap. Nogal verraderlijk als je als auto-bezitter niet met deze situatie op de hoogte was. Alle bezoekers werden dan ook nadrukkelijk gewaarschuwd om te voorkomen dat hun vertrek uit de hand zou lopen.

Links naast ons woonde eerst Mevrouw Hersche en later de familie Berger. Een paar huizen verder "naar boven" woonden Opa en Oma Bije, op de hoek bij Gang Beynon waar achterin het schooltje lag dat enkele TT's geleden werd genoemd door J. M. (Joop?) Gerverdinck die waarschijnlijk ook op dat schooltje zat, een paar klassen lager dan mijn broer. In 1930 was Pa Sandee de hoofdonderwijzer.

Ons huis was bepaald groot, had veel kamers plus een groot paviljoen, galerijen en een hele rantang bijgebouwen. De garage lag rechts achter in het erf. Bij ons in de kost waren drie jongelui, adspirant politiecommissarissen (een veilig gevoel): Frits Helder, Harry Johan en Herman Buurman. And if still going strong, gegroet edele ridders van de Heilige Hermandad! Ook oom "Tjatjoel" Vermandel - hij heette eigenlijk Charles, was de zoon van Henri Vermandel en politiecommissaris - kwam nogal eens mampiren. Op zijn daverende Harley Davidson, die wij dan zo snel mogelijk als rijdier in bezit namen.

Ons huis was altijd overbevolkt. Het barstte er van de logé's en kinderen, inclusief het gevaarlijke en rumoerig peloton van de Bergers. Kortom, het was er oer-gezellig.

In de Gang Tjipelang Leutik, die rechts direct naast ons erf lag, bevond zich onze grote verleider in de gedaante van een ès lilin verkoper. We amuseerden ons kostelijk op het uitgestrekte erf en in de bijgebouwen met de vele geheimzinnige goedangs en kamertjes en de dapoer, waar we gul onthaal vonden bij ons huispersoneel. Op het schaduwrijke achtererf, dat volkomen afgescheiden achter de bijgebouwen lag en dat alleen maar te bereiken was via een zij-erf bij de garage of via een deur in een van de kamertjes in de bijgebouwen, waren we helemaal uit het "wakend oog" van de volwassenen. Van een hoger gelegen erf sprong daar langs een watervalletje een slokan in ons domein. Het was er heel stil; een stilte die nog geaccentueerd werd door het gemurmel van water en gedempt stemmengeluid dat door het getraliede raam van de dapoer klonk. Op het wa-

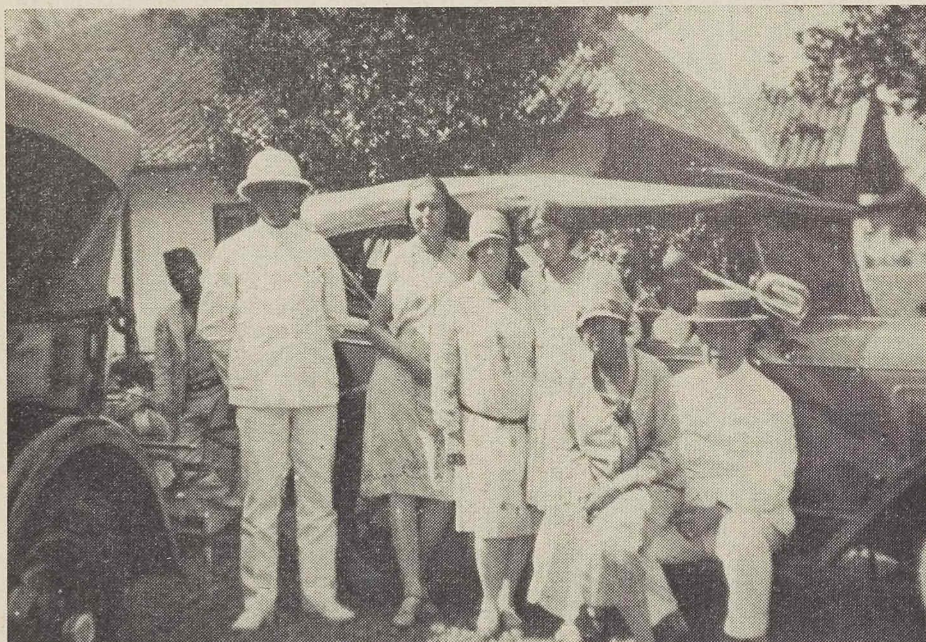
ter schaatsten elegante waterspinnen rond en boven de slokan hingen prachtige grote tjapoengs. Er stonden ook enkele pisangbomen en langs de begroeide pagger fladderden kleurige kapellen.

Erachter lagen sawahs van desa Paroengseah. In dat paradijsje achter de bijgebouwen haalden we geen kattekwaad uit maar lagen stil naar de tjapoengs en spinnen te kijken. Simpele plekjes staan soms voorgoed in je geheugen gegrift.

Terzijde van ons paviljoen zweefden ook heel wat tjapoengs waar we achteraan draafden, gewapend met een lidi, aan het uiteinde waarvan we getah gesmeerd hadden. Een kleverig plantensap dat we heel vindingrijk wonnen door van een bepaalde plant - de naam weet ik echt niet meer - een blad af te breken. Op het grote erf tussen hoofd- en bijgebouwen huisde ons dierenvolkje. Een hele horde marmotten, duiven en kippen en ongetwijfeld ook koetjings.

Van dit huis uit ondernamen we ook tjes met celluloid ruitjes erin. Het was altijd een hele karavaan op ons erf. En terzijde zaten dan onze chauffeurs klobots te roken en geweldig op te snijden over de hoedanigheden van HUN auto en HUN toean (die ze kennelijk meer beschouwden als hun privé kampioen vechthaan dan als hun baas terwijl ook de nummerborden een belangrijke plaats in hun gesprekken innamen).

Intussen vertroetelden onze coureurs de aan hun zorgen toevertrouwde wagens als waren het kostbare renpaarden - en dat waren het ook, voor hen. Onze Indonesische chauffeurs zijn een elite corps. Waarlijk de besten ter wereld. Ze rijden als duivels en als je niet oplet voortdurend plank-gas. Zij overzien koel, zakelijk en direct de krankzinnigste verkeerssituatie's en voorkomen de verschrikkelijkste ongelukken, al scheelt het soms ook maar een haar. De heren wachten gemoedelijk als een oude nènèk met haar barang en kleinkind de weg over sukkelt en zijn zelfs bereid van hun troon achter het volant

Zo was het als we ons klaar maakten voor de reis naar Plaboean Ratoe. Voor de wagen v.l.n.r. Henri Vermandel, tante Pop Grieve, mevrouw Alexander, m'n moeder en mevrouw Vermandel, die op de knie van haar vader, de oude heer Alexander, zit. De "roaring twenties" in Soekaboemi inclusief zakjurken en pothoeden. De heren bleven hun toetoep trouw. Dat joch achter de mooie toeter is Johnny Grieve.
Ons racing team op de achtergrond kijkt nieuwsgierig toe.

dikwijls met de familie's Grieve (die schuin tegenover ons woonde) en Bergamin, de Vermandels en de De La Portes reizen naar de Wijnkoopsbaai, waar De La Porte eens bijna verdronk in de verraderlijke zee. Lange weekends in Plaboean Ratoe waar in de logeerhuisjes legioenen tokèhs ons oorverscheurend uit de slaap hielden zodat tenslotte iedereen in 's hemelsnaam maar in de voorgalerij op ligstoelen de nacht doorbracht.

Zo'n tocht naar het zuiden volbrachten we in auto's, wij in onze mooie crèmekleurige Dodge, hoog op de spaakwielen, met geweldige linnen kap en zijzeilneer te dalen om een handje te helpen. Maar de hemel sta je bij als zij in volle vaart een zwarte kat gewaar worden die juist de weg oversteekt. Dan zijn ze in staat om de wagen tegen een boom te verpletteren, een sawah in te razen of een ravijn in te donderen; dit alles liever dan die kat doodrijden.

Merkwaardig, soms houd je aan een huis vreemde herinneringen over, zoals ook hier. Ik droeg mijn steentje bij tot alle spektakel en zaaide al vroeg paniek; stopte er eens in de tussengalerij mijn hand in een pan kokende melk, smeet voor het paviljoen onze (hollandse?) hulp in de huishouding een steen naar het hoofd (en behoorlijk raak ook) die eigenlijk voor mijn broer bestemd was, veroorzaakte midden in de droge moesson op ons achtererf tot wanhoop van de kebon een halfuur een reusachtige bandjir door het sluisje van de slokan achter de garage dicht te draaien en stond op een kwade dag als een gek te tandakken rond een venijnige gifslang die onder de kolong uitkroop. Opgewonden schreeuwde ik: "mammie, kijk, een paling!"

Toen gingen we gelukkig met verlof. Acht maanden later kwamen we terug en trokken voorlopig in een huis aan de Grote Postweg, schuin tegenover de R.K.H.I.S., dicht bij de Aloon Aloon. Een "rustige" periode. Ik was in Holland na de reis in een ziekenhuis beland en nu, terug, planplan plus katjang idjo pap en bajem tot bossen. Sinds haat ik alles wat er op lijkt. Neen, dat huis lag me niet. Ook Amat was er niet senang sinds een mierenkolonie als een enorme zwarte plakaat langs de muren dwars door het huis was getrokken. Het was er een beestenbende of angker en op een dag stoof Amat, al zijn aangeboren vormelijkheid vergetend, verwilderd de achtergalerij binnen: "Nja, twee toekangs met een boeaja willen U spreken!" En hij verdween in galop weer naar het voorerf met mij in zijn kielzog. En waarachtig, daar stonden de twee aangekondigde lieden met over hun schouder een lange dikke bamboe waaraan een springlevende en kwaadaardig loerende krokodil in de rotans hing, de enorme muil zorgvuldig dichtgebonden en ondertussen wilde pogingen ondernemend om los te komen. Nu is een boeaja in Soekaboemi geen alledaags verschijnsel, ondanks de 18 kali's die door onze kota stromen. En alras verzamelde zich op ons voorerf een menigte Soendanese flaneurs die angstig opgewonden de boze karaktertrekjes van het monster bespraken.

Ma maakte de dierenhandel duidelijk dat we bepaald niets zagen in zo'n huisdier waarop de heren teleurgesteld met hun roerig vrachtje vertrokken. De vorige bewoners hielden toch immers ook boeaja's? Waren jullie dat niet, familie van Damme?

Niet lang daarna verlieten we dit huis en betrokken onze één na laatste veste in Soekaboemi. Maar daarover vertel ik later wel.

John M. Knaud

Een naschrift bij Margono's notities

Margono Djojohadikusumo voegde aan zijn notities uit vergeelde papieren een naschrift toe, dat wij hier ter completering van zijn bijdrage alsnog laten volgen:

"Ik ben nu aan het eind gekomen van deze notities uit vergeelde papieren. Daaraan zou ik nog deze aantekening willen toevoegen.
Het gedeelte van het artikel over D.D. is geschreven op verzoek van mijn vriend zaliger Tjalie Robinson. Op 17 april 1974 ontving ik nog een zeer opgewekte brief van hem, waarin hij a.h.w. zijn laatste boodschap aan mij gaf. Daarin schreef hij, dat hij daarover vooraf contact had opgenomen met de heer J. H. Ritman. Begin april zond ik het eerste gedeelte van het artikel aan T.R.
Of hij dit nog onder ogen had gehad en nog in staat was om het te lezen, is mij niet bekend. Een week na zijn brief van 17 april kreeg ik bericht van zijn heengaan op 22 april 1974.
De volgende gedeelten van het artikel zond ik daarom aan de heer Ritman met het uitdrukkelijke verzoek, zoals ik dit ook deed aan T.R. om te beoordelen, of het artikel al of niet geschikt zou zijn voor de lezerskring van Tong-Tong. In het bijzonder dat mijn artikel in geen geval aanleiding zou kunnen zijn voor het openrijten van oude wonden in de verhouding tussen Nederland en Indonesia.
Toevallig kwam ik met dit artikel gereed op 16 mei 1974, precies mijn 80ste verjaardag, juist aan de vooravond van de herdenking van de nationale feestdag 20 mei, d.i. de geboortedag van de vereniging "Boedi Oetomo".
Deze krabbels hebben derhalve een tweeledig doel.
Eerstens als een kleine bijdrage voor de herdenking van genoemde voor Indonesia grote dag "20 mei", tweedens als een huldeblijk aan mijn vriend Dr. E. F. E. Douwes Dekker, ook geheten Dr. Danoedirdjo Setia Budi. Ik heb altijd respect voor hem gehad als een waar patriot, die heel zijn leven gestreden en geleden had voor de grootheid van zijn geboortegrond, zijn "tanah air", het schone eilandenrijk, dat eens door Multatuli bezongen werd als de "gordel van smaragd, die zich daar slingert om de evenaar", d.i. Indonesia.
Als een varant op die "gordel van smaragd" ontstond er in de jaren 1945-1946 een folksong die door de jeugd in steden en in desa's werd gezongen. Een eenvoudige tekst, vrij van rhetoriek, die tot het hart spreekt van elke Indonesiër.

"Dari barat sampai ke timur
Berdjadjar pulau-pulau
sambung menjambung mendjadi satu
Itulah Indonesia.
Indonesia tanah airku, tanah tumpah darah ku
Djaja dan mulia untuk selamanja"

(Vrije Nederlandse vertaling):

"Van het westen tot het oosten
Spreidt zich uit een eilanden-rijk,
aaneengeregen tot één geheel,
Dat is Indonesia.
Indonesia mijn geboortegrond, het land
waar moeders bloed is gestort
Zegenrijk in bloei tot in lengte van dagen"

Tot zover onze zeer gewaardeerde medewerker. Inderdaad heeft Tjalie het eerste gedeelte van de bijdrage van Margono onder het oog gehad. Hij instrueerde mij alle bijdragen van zijn indonesische vriend op te nemen, aan welke instructie na Tjalie's dood uiteraard gevolg is gegeven. Ik heb mijn twijfels gehad over de reactie die de dagboekbladen van Margono zouden opleveren; het feit dat slechts een tweetal afwijzende brieven zijn binnengekomen heeft de beslissing ook deze te publiceren gerechtvaardigd.
Over Douwes Dekker is het laatste woord nog niet gesproken, zoals de lezer zal bemerken. Zijn deelname aan de Boerenoorlog heeft in Zuid-Afrika de aandacht getrokken. Niet alleen zijn daden maar ook die van zijn drie broers die eveneens in Zuid-Afrika hebben gevochten zijn aanleiding geweest tot studie door historici. De lezers zullen daarvan, dank zij de welwillendheid van één onzer lezers, van op de hoogte worden gehouden.

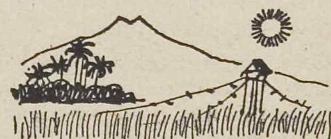
JHR.

AANTEKENING VAN DE REDACTIE VAN TONG TONG

In onze verwachting, dat de lezers van Tong Tong bereid zouden zijn ook de zienswijze van "de andere zijde" zonder opwinding te vernemen zijn wij niet teleurgesteld. Sommigen uitten hun waardering voor Margono's Notities, een enkeling maakte zich, na een kwarteeuw, nog boos over onze "republikeinse propaganda".
Intussen is in Indonesië het complete verhaal van Margono goed verzorgd in druk verschenen - in het nederlands, waarin het ook geschreven was (Uitgave P.T. Indira te Jakarta), zodat men nu de Notities, die wij in stukken en brokken publiceerden, aan één stuk kan lezen. Ook verscheen een vertaling in de Bahasa Indonesia van de hand van M. Sianturi. (Uitgave P. T. Bulan Bintang, eveneens te Jakarta).
Het is jammer dat de schrijver niet in een voorwoord of op het titelblad vermeldt, dat zijn Notities eerst in Tong Tong zijn verschenen en hoe hij er toe kwam ze aan ons tijdschrift toe te vertrouwen. De lezer, die dit niet weet wordt thans eerst aan het slot geconfronteerd met de mededeling, dat de Notities in overleg met Tjalie (en indirect met ondergetekende) het levenslicht zagen, een mededeling waarvan hij de zin nauwelijks kan bevroeden. Maar dit is natuurlijk een gering bezwaar, vergeleken bij het genoegen, dat men de Notities thans "achter elkaar" kan lezen.
Intussen heeft de levensschets van Douwes Dekker grote aandacht getrokken speciaal in Zuid-Afrika, waar men sterk geinteresseerd is in de indische vrijwilligers tijdens de Boerenoorlog. Daarop komt mr. A. Tichelaar in een reeks historische bijdragen nader terug.

JHR.

Wie helpt?

Heel vaak lees ik in TONG-TONG een oproep, die meestal leidt tot resultaten, die men niet voor mogelijk houdt. Jarenlang verbroken contacten, die op die wijze weer konden worden hersteld.
Bij het lezen van zulke resultaten is het niet moeilijk te bedenken hoe gelukkig de betrokkenen zijn, dat ze elkander weer gevonden hebben.
En dit geluk nu zou ik ook heel graag een vriend, en zakenrelatie van mij, willen gunnen.
Het is de heer
Liem Gwan Ging,
Jalan Letjen Haryono M.T. 289
Karangturi, SEMARANG. (Jateng)
of: P.O. Box 61, Semarang.

De heer Liem, die ik kortgeleden bezocht, heeft tijdens de Japanse bezetting jarenlang voor de Nederlandse zaak gevangen gezeten.
In die tijd ondervond hij heel veel liefderijke hulp van Mevr. Marie van Baarsel, destijds verbonden aan het Protestants Weeshuis, Bodjong te Semarang. Mevr. Fringa was toen directrice.
Dolgraag zou de heer Liem weer in contact willen komen met beide dames, maar het spoor is hij, sinds hun repatriëring omstreeks 1950, totaal kwijt.
Als deze brief aan U, het vonkje mag worden dat nodig is, om het verloren contact weer te herstellen, dan weet ik zeker, dat U door Uw bereidheid dit berichtje op te nemen, een dankbaar mensenhart in Semarang heel gelukkig maakt.

R. Zuidema

*

ERE WIE ERE TOEKOMT

Als abonné en trouw lezer van de Tong Tong, volg ik uiteraard niet alleen de verslagen, doch tevens de daarin opgenomen advertenties.
Zalige kostjes allemaal, waaronder: Kroepoek, Bamie, Spekkoek enz. enz. Vandaar het plan van mijn vrouw om nu eens een spekkoek te bestellen bij KIMM.
We ontvingen een keurig verpakte spekkoek, met een smaak, die zo zalig was, dat we er direct weer een bestelden. We zullen het adres van de heer KIMM dan ook aan al onze sobats doorgeven, terwijl hij ons als vaste afnemer kan noteren. Dank TONG TONG, voor Uw goede adressen.

J. M. KOENEKOOP

*

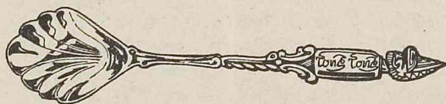
DE STADSGEMEENTE-CONTROLEUR VAN SUKABUMI

"In T.T. no. 14 las ik het artikel van J. M. Knaud "De loopbaan van een Indische jongen" (II) waarin werd vermeld dat de G. Ch. Briët de stadsgemeentecontroleur was.
De stadsgemeentecontroleur was nl. J. C. Monteiro, bekend als "toean katja mata".
De adj. o.o. J. C. Monteiro was in 1922 van Palembang naar Soekaboemi verhuisd, ingedeeld bij de "Gewapende Politie" op de Vogelweg. Dit wapen verliet hij omstreeks 1926 bij de opheffing ervan. Het hele emplacement werd toen ingenomen door de Politie School.
De Heer J. C. Monteiro werd toen stadsgemeentecontroleur met politiebevoegdheden. De Heer Briët zal omstreeks 1930 aan hem zijn toegevoegd. Later vond uitsplitsing van werkzaamheden plaats. De stadsgemeente-controleur was aldus niet "toean Briët sadja", daarom deze rectificatie.

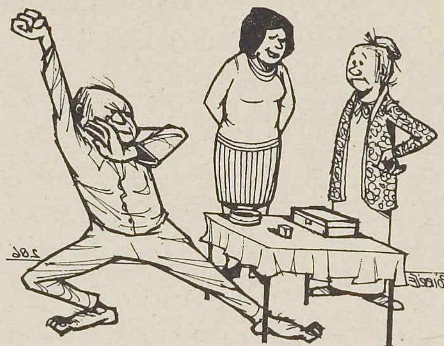
E.G.M.

BANDJIR !

Wij zijn dank zij Uw vriendelijke medewerking overstroomd met de door ons gevraagde Tong Tong no. 10, Ook onze dank is als een bandjir!

Tong-Tong Suikerschep, zwaar verzilverd sierlijk model. Uw premie voor het aanbrengen van een nieuw abonné. Maar wilt U die persé gewoon kopen, dan kan dat ook *f* 4,50 (80 ct. porto)

"Na die Kung-Fu films kan Opa niet meer gewoon zijn shagdoos open maken!"

POIRRIÉ

WAAR

Volgende dongèngan eh hebeurd, verhaalt pa, rasechte Soerabajaan die tot de "Oude Garde" behoort, nu al zo lang als ik me kan herinneren.
Hij en een groep vrienden zijn op godsdienstles bij Ds. Lepel in de kerk aan de Heerenstraat voor hun Bevestiging. Eén van de jongelui, nogal dik, Coenraad, sukkelt wel 's in slaap van tè warm. Op bewuste godsdienstles vraagt de Dominee: "Waar is Jesus geboren?" Z'n ogen dwalen over de groep en blijven rusten op onze soezende vriend. "COENRAAD!?"
Pa geeft 'm een flinke por, dringend fluisterend; "Coenraad! Itoe hij vraag jou" Coenraad, minder dan klaarwakker: "Apa? Wat vraag hij die ven?"
Pa: "War je werkt."
Coenraad, blij: " 's Lands Pakhuizen, Dominee." Dominee hoofdschuddend, "Coenraad, Coenraad......"

J.L.

HET VERBODEN RIJK

In "Camoens, The Lusiads" beschrijft William C. Atkinson in het kort het levensverhaal van Luiz Vaz de Camoes, de beroemde Portugese dichter van "Os Lusiados" "De Lusiaden". In 10 canto's bezingt hij de heldendaden en lotgevallen van Vasco da Gama (1469-1524), de vermaarde ontdekkingsreiziger, en zijn schepelingen op hun tocht naar India.

Camôes werd geboren in Lissabon, in 1524, hetzelfde jaar, dat Vasco da Gama in de Kerstnacht te Cochin stierf. Zijn familie was van adel en van moederszijde verwant aan Vasco da Gama. Reeds vroeg had Camôes een grote belangstelling voor alles, wat de expansie van het Portugese wereldrijk betrof. Hij kende er ook de gevaren van, want zijn eigen vader leed schipbreuk en verdronk voor de kust van Goa. In 1542 ging hij naar de Universiteit van Coïmbra en kreeg daar een gedegen opleiding in Latijn, Italiaans, Spaans, Mythologie en Geschiedenis. Hij keerde in 1544 naar Lissabon terug, verkeerde aan het Hof en in aristocratische kringen. Met zijn jeugd en charmante onstuimigheid verwierf hij de liefde van de jonge vrouw, die voor de Infante bestemd was. Dit leidde in 1546 tot zijn verbanning uit de hoofdstad.

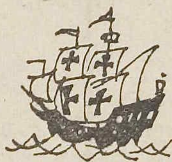
In 1547 werd hij als gewoon soldaat naar Ceuta aan de Noordkust van Afrika gezonden; het was hier, dat hij betrokken werd in de gevaarlijke avonturen van zijn wereld-veroverend land; in een schermutseling verloor hij zijn rechteroog. In 1549 kwam Camôes in Lissabon terug, een ruiger en harder man. In 1552 werd hij tot 9 maanden gevangenisstraf veroordeeld, naar aanleiding van een straat-ruzie op Sacramentsdag, waarbij hij een hof-dienaar verwondde. Hij kwam vrij op voorwaarde dat hij naar India zou vertrekken, dat was in mei 1553. Na drie jaren van ruw soldatenleven en omzwervingen door de zeeën van Zuid-Oost-Azië, kreeg hij een post in Macao, op het gelijknamige eiland aan de Zuid-Chinese kust, dat in dat jaar een pachtgebied van Portugal was geworden en in 1557 Portugals bezit werd.

De vijandige gezindheid der kolonisten aldaar tegen zijn bemoeiingen, dreef hem in 1561 naar Goa. Al die jaren in den vreemde had hij gewerkt aan het manuscript van "De Lusiaden". Nu verlangde hij ernaar, naar Portugal terug te gaan, om zijn levenswerk te kunnen doen uitgeven.

De terugreis begon in 1567, maar storm en schipbreuk waren oorzaak, dat hij Lissabon pas in 1570 bereikte.

"Os Lusiados" werd in 1572 gepubliceerd, kreeg eerst weinig aandacht, hetgeen later gelukkig in grote waardering veranderde. Camôes schreef ook blijspelen, sonetten en geestelijke liederen.

In 1579 werd hij ziek, gebroken door verdriet over de nederlaag van Koning Sebastiâo in Afrika.

Op zijn sterfbed schreef hij aan een vriend: "Iedereen zal nu toch zien, dat mijn land mij zo dierbaar is, dat ik gelukkig ben, niet alleen hier te sterven,, maar ook ermée te sterven".

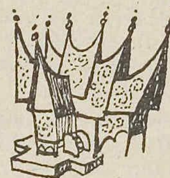
In juni 1580 overleed hij, even voordat Portugal bij Spanje werd ingelijfd. Hij werd te ruste gelegd in de Kathedraal van Belèm, naast zijn zo bewonderende held Vasco da Gama.

De Lusiaden bestaan uit 10 zangen. In de 10e canto bezingt Camôes de kusten van China, de streek Tsian-Pa, waar in de wouden de zoet-geurende aloë groeit, Cochin China, Hainan, de Golf van Tonkin, het machtige Chinese Rijk, dat reikt van de tropen tot de ijskoude Poolstreken, China's "Grote Muur", die weergaloze Noordgrens van dit Keizerrijk, het onbetwiste bewijs van zijn oppermachtige kracht, trots en rijkdom. Hij bezingt de schitterende eilanden onder de stralend-blauwe hemel in de als paarlmoer glanzende zeeën, Japan, de Molukken, Tidore, Ternate met de vuurspuwende berg en de kruidnagelbomen, Banda met haar notemuskaatbossen, de kostbare specerijen veroverd met het kostelijk bloed van Portugals zonen, Timor met het geurige sandelhout, Java, zo groot, dat het bergachtige achterland nog niet bezocht is, Sumatra, dat in oude tijden met het vasteland verbonden was, met vulkanen, die vlammen uitslaan, met bronnen, die olie produceren en met bomen, die geurige tranen van benzoë en kamfer storten.

China had zijn voorkeur,"Het Verboden Rijk", met de grillige, rotsachtige kusten, de eindeloze zee met de schilderachtige jonken en wancans, de zeilen goudkleurig glanzend in de zon.

In die tijden was China ontoegankelijk voor vreemdelingen.

Met dit avontuurlijke, vagebond-achtige levens-verhaal van Camôes heeft Slauerhoff zijn eigen leven geïdentificeerd, een leven van hartstocht en verdriet, van heimwee naar en vlucht uit het benauwende burgerlijke bestaan in Holland, een hunkeren naar de wijde zeeën en verre horizonten en het niet kunnen verbreken van de banden, die hem aan zijn land binden.

Ik woon zo ver van zee, zo dicht
bij haar.
't Storten van de branding kan mij
hier niet treffen.
Hoe kan ik zo wanhopig klaar
beseffen,
Dat ik weer scheep zal gaan vóór
het eind van 't jaar!

Slauerhoff beschrijft in deze avonturen roman "Het Verboden Rijk", het leven van de zwerver en dichter Camôes en telkens weer zijn eigen leven, misschien wel het meest zijn eigen leven in de Chinese Zeeën, waar hij als scheepsdokter op de schepen van de Java-China-Japan Lijn voer.

Zoals Camôes zijn bitterheid en teleurstelling kon wegzingen in zijn verzen, zo kon ook Slauerhoff in schone gedichten uitdrukking geven aan zijn eenzaamheid.

Met Camôes had hij zijn hart verpand aan China. In het volgende gedicht uit de mooie bundel "Een eerlijk zeemansgraf" schildert hij als een teder Chinees aquarel het grote heimwee van hun beider leven:

Terugkeer

Na twintig jaar wilde ik mijn stad
terug zien,
Die lag stillevend aan de horizon.
Maar aan de straatweg, vier mijl
voor de poort
Stond nog die herberg van de
Gele Reiger,

Waar ik vroeger kwam met
vrienden uit de stad.

Daarbinnen werd loom, als in
halve slaap een fluit bespeeld.
Ik hoorde weer het oude
lievelingslied
Van "Pruimebloesem, vallend in
de vijver."

't Was mei weer; stil lag daar de
stad aan 't water
Ik hoefde er niet meer heen te
gaan:
't Is mei - ik kom er net vandaan!

O, Pruimebloesem, vallend in de
vijver
Niets kan vergaan, zo min als
jullie kort en ritselend leven.

Het mijne lang en vol van zwaar
verdriet.
Zo scheen het, maar het was het
mijne nie.t
Ik ben hier altijd mijmerend blijven
staan
Betreurend, wat die ander is
geschied,
Terwijl ik luisterde naar het tedere
lied
Van "Pruimebloesem - vallend -
in de vijver."

Voor hen beiden, Slauerhoff en Camoes, zwervers en zoekers naar geluk was deze wrange troost:

Nu weet ik, nergens vind ik vrêe
Op aarde niet en niet op zee.
Pas aan die laatste smalle rêe
Van hout in zand.

Voor Camôes eindigde zijn zwerversleven in zijn vaderland Portugal; voor Slauerhoff in het kille Holland, ver van de verlokkende, warme schoonheid van het Verboden Rijk.

Rosalie Grooss.

Geraadpleegd:
Slauerhof: Verzamelde Werken, Koninkl. Bibl.
Krantenknipsels, Letterkundig Museum.

TJOLA

Een lezer schrijft ons uit Bandung: Jullie weten, dat wij hier (en ook in Malaysia) sedert 17 aug 1972 een nieuwe spelling hebben van de Behassa Indonesia. Zo is tj toen veranderd in c en dj in j. Zo werd Djalan Tjimahi Djakarta veranderd in Jalan Cimahi Jakarta. De volkshumor heeft de nieuwe spelling niet met rust gelaten. Bij wijze van grap begon men coco-cola uit te spreken als tjotja-tjola. Maar nu wordt het blijkbaar ernst, want door de radio hoorde ik de befaamde badmintonbokaal de Thomas Cup aanduiden als Thomas Tjoep! In Bandung zijn verscheidene straatnamen genoemd naar internationale geleerden, zoals Pasteur, Madame Curie, Westhoff e.a. Welnu, laatst deelde een Bandunger mij mede dat hij woonde in de Jalan Tjoeri. Het heeft mij enige moeite gekost voor ik begreep, dat zijn huis staat in de Jalan Curie!

HET ONTSTAAN VAN DE STAD SOEKABOEMI

Een onzer lezers, die een studie maakt van het ontstaan van de stad Soekaboemi vraagt of een onzer abonné's hem wellicht kan inlichten over de vraag, die hem bezighoudt. De moeilijkheid is dat de meeste historische bronnen met betrekking tot dit lieflijk bergplaatsje verwijzen naar het landgoed Soekaboemi of Cikole (Tjikole) van A. de Wilde, die dit in Raffles-tijd verwierf. Volgens de naspeuringen van onze lezer kan dat landgoed nooit hebben samengevallen met de plaats waar nu de stad Soekaboemi bevindt. Er moet een andere verklaring zijn, zegt onze lezer en hij voegt eraan toe: "Ik ben vooral geinteresseerd in de geschiedenis van vóór 1880. Daarna is het vooral een nederlandse zaak. In 1870 werd er een patih benoemd, waarbij het gebied een eigen bestuursvorm werd toegekend. Vóór 1870 werd het vanuit de kabupaten Cianjur (Tjiandjoer) bestuurd."
Kan een van ons deze lezer helpen? Wij sturen hun informatie gaarne aan onze lezer door.

PARADOX

Uit een stuk in Elseviers Weekblad van 1 februari knippen wij het volgende citaat:

> Een journalist die 't allemaal heel goed zag, heeft eens gezegd: „Onze taak bestaat eruit, de achterkant van advertenties vol te schrijven met leuke tekstjes". Een vreemde stelling, die echter de zaak ook weer niet helemaal voor de volle honderd procent omdraaide. Een krant of tijdschrift is inderdaad in hoge mate afhankelijk van het succes dat het blad heeft als drager van reclameboodschappen. Kranten die niet voldoende adverteerders trekken, gaan vrijwel roemloos ten onder, hoe goed de krant redactioneel ook moge zijn.

Wat een raar tijdschrift is Tong Tong toch! Als "drager van reclameboodschappen" stelt het maar heel weinig voor en het behoorde dus op sterven na dood te zijn...! Maar de liefde onzer lezers overwint blijkbaar zelfs de economische wetmatigheden!

TWEE-EN-TWINTIG JAAR ONDERWIJZERES IN INDIE

Als het vacantie is, heb ik roegie, schreef Broerie

Ik was 22 jaar bij het lager onderwijs in Indië, bij het openbare en korte tijd bij het particuliere. Gelukkig werd ik weinig overgeplaatst en kon bijna al die tijd in mijn geliefd Soerabaia blijven.
Ik heb gewerkt op Europese Lagere Scholen en op Hollands-Chinese Scholen.

Je behoefde de Chineesjes geen hoofdrekenen te leren, dat konden ze van nature. Wel hadden ze veel moeite met het Nederlands, omdat ze thuis Javaans en Maleis door elkaar spraken, doorspekt met enig Chinees en Hollands. Ze waren pienter, ijverig, eerzuchtig en leerden graag.
Hun mama's overlaadden me met eigen gemaakte gerechten, koekjes en vruchten op Chinese feestdagen. "Omdat U zo lief is voor onze kinderen", zeiden ze. Ik verzekerde hun, dat ik ook zonder die attenties lief voor ze zou zijn.
Het prettigst heb ik gewerkt op mijn laatste Tweede Lagere School, waar kinderen van arme Indo's op waren, die geen schoolgeld betaalden.
De school stond op Tambaksari in een nieuwe volksbuurt, met veel kleine gangetjes en nette huisjes. De huur ervan was, meen ik, *f* 14,— per maand en ze werden bewoond door kinderrijke gezinnen. De kinderen kwamen altijd netjes gekleed en schoongewassen op school. Als ze thuis kwamen ging het nette pakje uit samen met de schoenen en liepen ze op blote voeten, in een hansop de hele dag rond.
Die gangetjes heetten Djamboeweg, Nanasweg, Mangaweg en onze nieuwe school met zijn boomloos erf, zijn grote loods, waar de kinderen speelden bij regen, stond er heel stijlvol en geleerd.
Het Hoofd der school was een aardige, vriendelijke Hollander. Verder werkten er nog twee Hollandse leerkrachten en twee Indische onderwijzeressen. Ik hield echt van mijn werk en van de schoolbevolking. De ouders zagen hoog tegen ons op en vertrouwden hun kroost ten volste aan onze leiding en zorgen toe.
Zo langzamerhand kwam ik achter de omstandigheden, waaronder sommige kinderen leefden, hoewel ze er nooit over repten. Maar als je je oren te luisteren legde, kon je veel te weten komen.
Zo'n jongen als Broerie b.v., die in z'n opstel schreef: "Als het vacantie is, heb ik roegie, want dan krijg ik geen rijst van Charitas." In het speelkwartiertje kwam nl. elke dag een vrouw met pakjes rijst met toespijs, het liefdewerk van Charitas voor behoeftige schoolkinderen, om hen bij te voeden.
Dan het kleine meisje, dat op haar verlanglijstje voor Sinterklaas, waarop ze drie dingen mocht schrijven, die ze graag had, alle drie keer schreef: "Leren schoenen". Ze had altijd canvas schoenen gedragen, die waren goedkoop.
Wij, het onderwijspersoneel, hebben toen botje bij botje gelegd en ervoor gezorgd, dat de kleine meid het fel begeerde cadautje kreeg.
Wat kon je voor weinig geld veel goeddoen, vroeger in Indië; alles was zo goedkoop en overal verkrijgbaar. Mijn kokkie verstond de kunst om oude, gedroogde rijst op te stomen en er een smakelijk gerecht van te maken met geraspte klapper en petjel. En als dan de zending bij de familie met de vele kinderen kwam, was het feest in dat kleine huisje.
Sommige van die mensen leerde ik beter kennen, doordat ze mijn aandacht trokken door hun bijzondere omstandigheden.
Daar had je Willem, die een Duitse moeder had. Hoe kwam die nu in de

(lees verder volgende pagina)

CARNAVAL ?

(Foto: Rogier)

Voor onze lezers "beneden de grote rivieren" dit plaatje van "beneden de evenaar". Want als je dit tafereeltje zo ziet, in deze carnavalstijd, zou je haast denken aan een stevige "dweil-partij" van Opoe en Tjutjuk! En als je zo dat smoeltje van het joch bekijkt...... Ondertussen is hij maar amechtig en wat laveloos neergezegen na z'n zoveelste kingsize mok met gerstenat. En onderwijl probeert Opoe, die een steuntje gezocht heeft, de troebele blik wat te focussen..... Ach ja, ook hier in het zonnige zuiden zegt men: Agge maor leut hê!

Bij het zien van dit tafereeltje, armelijk uitziende mensen temidden van een slordige omgeving, zou elke Nederlandse journalist in hartstochtelijk geweeklaag losbarsten. Zo niet Rogier, hoewel toch lang genoeg in Holland om propere (door gastarbeiders schoongeveegde) straten te kennen en de sociale wetten, die een dergelijk vertoon van onwelvarendheid niet gedogen.
Rogier, blijkbaar nog geregeld Nederlandse kranten lezend, herinnert zich ineens dat er nog zoiets bestaat als carnaval, een van de jaarlijks weerkerende seizoens-rampen.
Opnieuw bewijs van "die andere visie" waarover Ritman het in TT. no. 13 bij het artikel over station Tanah Abang had.
Een gevoel voor humor, onder alle omstandigheden.

kampong terecht. Ik hoorde, dat Willem de zoon was van een Maleise chauffeur op Sumatra. Als je Mevrouw kon geloven, had ze in haar jeugd paard gereden Unter den Linden en was ze getrouwd geweest met een Duits officier, of liever haar familie had die voor haar "gekocht" in ruil voor de betaling van zijn geldschulden, zoals dat vroeger weleens gebeurde. Spoedig had hij haar bedrogen. Ze was hertrouwd met een Hollandse planter en naar Sumatra gegaan.
Ze was nogal vrijpostig en mijn kokkie zei, dat ze koerang adjar was en ik niet zoveel moest helpen. Willem was een grote robuuste knaap; hij zag er niet bepaald hongerig uit.

Na de japanse inval.

Toen de Jap binnenviel, ben ik ze kwijt geraakt, trouwens de scholen werden dadelijk gesloten. Alleen zag ik de Duitse nog wel eens in een rijtuigje van de markt komen met proviand. Ze wendde dan altijd het gezicht af, als ze me zag. Willem verdiende de kost met het oefenen van Javaanse jongens voor de Jappen. Later heb ik hem in Holland ontmoet, waar hij een zaakje probeerde op te zetten in Indische waar, maar het lukte niet. Hij vertelde dat hij veel verlies had door oneerlijkheid van Hollanders, waarmee hij zaken deed.

Dan waren daar Dieuwertje en Gerben van een oude Friese vader en een Chinese moeder. Hun namen zouden beter klinken op een of ander fries dorp, ze vielen wat vreemd op een school met Indische kinderen.
Als het opsteldag was, had Gerben het zwaar te verduren. Op de lei, waar hij het klad maakte, schreef hij één zinnetje en veegde er twee uit, tot ik hem ten laatste voort hielp.
Dieuwertje was snuggerder; ze was een lieve halfbloed, licht van kleur met getrokken ogen. Hun vader stierf en mama werd de concubine van een Madonees.
In de Jappentijd zijn er vreselijke dingen gebeurd. De Menadonees had meer dan vaderlijke belangstelling voor zijn stiefdochter. Dieuwertje kon ontsnappen en klaagde de man aan wegens bezit van een geweer. Hij werd gevangen gezet.

Ik weet niet meer, hoe ik hen later terug heb gevonden in die verwarde tijd van de bezetting, toen wij, die nog buiten het kamp waren, blij waren met onze vrijheid. Maar toen ik Dieuwertje terug zag, was ze een hele dame, getrouwd met een rijke Chinees.
Dan het verhaal van de familie H. De vader was een non-valeur; kon nergens blijvend werk vinden. Ze leefden van de *f* 35,— steun van de gemeente en van wat de twee oudste meisjes van hun karig loon afstonden. Moeder H. was een flinke, kordate vrouw, die er de wind onder had.

Floortje en Jeanne hadden bij mij in de klas gezeten. Ze werkten in een bakkersbedrijf en als kinderjuf. Van hun salaris van *f* 25,— stonden ze *f* 10,— af. Floortje met de mooie zwarte ogen kon geen weerstand bieden aan haar baas en toen er een kind moest komen, klaagde moeder H. hem aan, liever, dan het aanbod aan te nemen, om het kind te laten grootbrengen door anderen.

Ik geloof, dat de onverlaat twee weken gekregen heeft. Floortje kreeg een teer zwak meisje, dat spoedig stierf.

Gelukkig was er nog geluk voor Floortje weggelegd. Ze trouwde met een aardige Hollandse matroos, van wie ze een zoon kreeg, die ze naar mij noemde: Isidoor.

Hoe het verder met deze mensen is gegaan? Wellicht horen ze onder de groep verpauperde Indo's, die nu in Indonesië verblijven.

Ik heb prettige herinneringen aan mijn tijd bij het onderwijs.

Het werk heeft mijn leven gevuld en rijk gemaakt. Het kostte geduld en inspanning en veel liefde en begrip voor het Indische kind.
Elke morgen ging ik fris gebaad en geurend naar eau-de-Cologne naar school en om een uur of tien, vooral in de Oostmoesson, liep het tappelings langs je rug......

Het was prettig, om na volbrachte dagtaak, om één uur thuis te komen en me, na een goede rijsttafel, uit te strekken op mijn bed in de koele, halfduistere slaapkamer.

I.C.J

BUITENLANDERS!!

Wilt U alstublieft niet per bankchèque betalen, de bank rekent 30 % kosten en wij zitten met een verlies, tenzij U deze bankkosten voor Uw rekening neemt.
U kunt per internationale postwissel betalen aan een postkantoor te Uwent of direct via Uw bank, in geen geval met een chèque.

BINNENLANDERS!!

Als het enigszins mogelijk is, wij prefereren betalingen per postgiro boven bankbetalingen. Met ingang van 1975 worden nl. de portokosten door de bank van aan clienten gezonden dagafschriften doorberekend. Dit betekent dus zowel voor U als voor ons weer een extra-belasting!

ADMINISTRATIE

WIE SCHRIJFT EENS?

Mevrouw E. M. Schröder-Franssen Herderschée wordt zondag 9 maart a.s. 70 jaar. Zij, die haar hebben gekend, weten dat zij zich geheel inzette voor haar leerlingen in Surabaia, waar zij aan de Simpang School (S.S.V.) werkte, tot aan haar vertrek naar Nederland. Sinds een jaar verblijft zij in het Verpleeghuis De Poort en vooral op haar verjaardag zou post haar veel goed doen.

Haar adres is:

Verpleeghuis "De Poort", Hugo de Grootkade 20, Amsterdam-C.

Jammer, maar het kan niet anders

Een goede vriend, die geemigreerd was, schreef me eens: "Ik ben een restaurantje begonnen, hoop dat het een broodwinning kan worden." Na een half jaar vertelde hij, dat het zaakje begon te lopen en na anderhalf jaar was zijn eethuisje bekend in de hele stad. Drie jaar gingen voorbij, toen kreeg ik deze brief: "Mijn restaurantje is zo populair dat ik wel moet uitbreiden, wil ik de klanten de service geven die ze moeten hebben. Het is soms zo vol, er zijn zoveel wachtenden dat het niet meer leuk is vaak." En een paar maanden later: "Ik heb mijn zaak moeten sluiten. Geen personeel kunnen vinden om me te helpen."
Een in-trieste zaak vind ik, onder te gaan enkel en alleen omdat je maar één lichaam hebt met één paar handen en een etmaal maar 24 uur. En er, in deze wereld van niet-werkenden niemand te vinden is, die wil en kan helpen. Zo vreemd als het moge klinken, nu in Nederland, met zijn stijgende werkloosheid, moeten tientallen zaken de deuren sluiten wegens onvoldoende personeel! Teveel werk, te hoge looneisen.
Deze geschiedenis is bezig zich ook bij Tong-Tong te voltrekken. Al jaren zoeken wij een goede hulp voor onze toko-boekhandel, iemand die alle voorkomende werkzaamheden (ook typen) naar eigen inzicht kan doen. Ons bedrijf is te klein om voor elke bezigheid een aparte kracht aan te stellen. Inpakken, telefoon, klanten helpen, het hoort er allemaal bij. Tot nog toe is dat niet gelukt en onze winkel drijft bij de gratie van part-time hulp en het feit dat ikzelf praktisch alles nog kan doen. Ongeregelde hulp, het is de nekslag voor iedere zaak die het moet hebben van intensief werkende mensen.
Tong-Tong drijft in feite maar op 6 mensen die soms dubbele porties werk verrichten. Voor een tijdschrift dat iedere twee weken moet verschijnen en een boekhandel en toko die vrij druk lopen en aan een behoefte voorzien, is dat een opmerkelijke prestatie, die alleen volbracht kan worden doordat er met hart voor de zaak gewerkt wordt. Door allemaal.
Na Tjalie's heengaan zijn mijn taken verdubbeld. Had ik het vroeger al druk en waren de vrije Zater-Zondagen zeldzaam, nu is het werk gewoon niet af te krijgen. Omdat een etmaal maar 24 uur heeft. Ik zou er met 36 uur nog niet eens komen!
Ondanks ons verzoek om toch alsjeblieft niet na 2 uur te komen, blijven klanten toch tot 4 uur aanbellen. Het afwijzen duurt even lang als het bedienen, dus zwichten we vaak! Voeg hierbij 100 tot 150 telefoontjes per dag (die maar door drie mensen worden aangenomen en behandeld!) dan begrijpt U dat er voor doorwerken bijna geen tijd overblijft.

Daarom heb ik moeten besluiten onze toko en boekhandel alleen op Woensdag en Zaterdag open te stellen. Woensdag de gehele dag dus van 9 - 4. Zaterdag van 10 - 2. Alstublieft, werkt U mee, door niet toch te proberen op andere dagen te komen. Heus, het gaat niet, op deze manier raken we hopeloos achter met ons werk en zal het tijdschrift er onder lijden. Nu al, heb ik een achterstand van correspondentie die gewoon niet in te halen lijkt. En ik wil het contact met lezers en geinteresseerden levend houden, zo heeft Tjalie het gedaan en gewild en zo hoopt onze redactie het te blijven doen.
Maar de winkel moet, hoe jammer ook, voor 4 dagen dicht! U heeft de Woensdag dus de hele dag èn de Zaterdag. En verder kunt U bestellen wat U wilt, als gewoonlijk.
Mochten we ooit slagen in goede hulp, dan kan alles weer als vanouds worden. Tot zolang Uw geduld en medewerking.

Lilian Ducelle

"NOGMAALS PADANG"

Het spijt me dat ik de geëerde schrijfster Mevr. Ziesel-Schmidhamer van dit artikel (T.T. No 10) op enige onjuistheden moet wijzen.
En wel betreffende de "Hoessin Hassan" feesten van de "Chinezen".
Ten eerste waren dit geen feesten van de Chinezen, maar zuiver een Islamitisch feest, die dan ook uitgingen van de autochtone bevolkingsgroepen van Padang: dus zuiver INDONESISCH!
Verder droegen de feesten niet de naam van Hoessin Hassan, maar precies het omgekeerde, n.l. "HASSAN HOESSIN"!
En er werden geen "draken" van gekleurd papier rondgedragen, maar wel zg. "TABOETS", dat waren een soort torentjes vervaardigd van bamboe en versierd met gekleurd papier.
Maar hier zaten heus geen kleine kinderen in, want die zouden er onmiddellijk uitvallen bij de levensgevaarlijke "toeren" die met die taboets werden uitgehaald !
Chinese muziek werd er niet gemaakt, maar een regelmatig terugkerend rhytme van "gendangs", die geslagen werden met rotanstokjes!
Er werd wel iets naar het strand gedragen, maar dat was GEEN draak maar wel een prachtig opgesierde **PAUW,** die langzaam in zee werd gedragen net zo lang tot de hele boel onder water kwam.
Ik weet niet precies wat deze ceremonie moest betekenen, maar ik heb zo'n idee alsof dit bedoeld is om alle zonden in zee te gooien.
Wat dit laatste betreft kan ik het mis hebben, maar van al het vorige ben ik wel heel zeker. Ik ben zelf in Padang geboren en getogen, dus weet ik er heus wel het een en ander van! Dat was het.

H. v.d. Brink

SUKABUMISCH - OPVOEDINGS - GESTICHT - VRIENDEN

in verband met de voorbereiding van een te houden reunie verzoeken wij al onze vrienden hun adres te willen bekendmaken aan:

A. Karssen, Laafnet 1, Hoogvliet (Zalmplaat) tel. 010 - 38 19 33
of
J. H. Th. Hendriks, Pr. Marijkelaan 20, Scherpenzeel (Gld) tel. 03497 - 19 80.

Hoe word ik een goede verslaggever?

Kleine cursus journalistiek of de geschiedenis van "Het Paard".

door RIJKLOF VAN GOENS

Hoofdredacteur Van Lieshout van de "Nieuwe Soerabaja Courant", waaraan ik in de dertiger jaren verbonden werd, was een minzaam mens. Hij herinnerde zich zijn begintijd nog heel goed en had daarom begrip voor de moeilijkheden waarmee jongmaatjes als ik toen was, te kampen hadden. "Je leert dit vak met vallen en opstaan en zult nog wel de nodige builen en schrammen oplopen", zei hij eens. "Je moet het zover brengen, dat zelfs de onwilligen je van nieuws voorzien". Maar hoe dat moest gebeuren vertelde hij niet. Dat moesten de jongmaatjes zelf maar uitvissen. En daaruit ontstond op zekere dag een belevenis die voor mij onvergetelijk is.

Het gebouw aan de Aloon Aloon-straat waarin het "Soerabajasch Handelsblad" en de "Nieuwe Soerabaja Courant" gehuisvest waren, was een waar paleis. Nooit meer heb ik in een dergelijk pand gewerkt. Het had marmeren vloeren en de werkvertrekken waren ruim en luchtig. Toen ik op die ochtend dat paleis betrad, kwam, spoedig nadat ik mijn plaats had ingenomen, de oppas met de boodschap "Toean besar minta datang". Dus begaf ik me naar zijn heiligdom, me afvragend of ik een reprimande zou krijgen vanwege de een of andere zonde, dan wel een pluim.

Noch het een, noch het ander was het geval. Van Lieshout, die niet van dikdoen hield, keek terstond op toen ik binnenkwam en zei: "Gisteravond zijn twee lui die van Malang kwamen met een flinke vaart tegen een overwegboom opgereden. Hun auto werd een wrak en zij kwamen terecht in het C.B.Z. (de populaire afkorting van Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting). Dit zijn hun namen. Probeer te weten te komen wat er precies gebeurd is".

Ik ging meteen naar de C.B.Z. en werd te woord gestaan door de portier, een minimaal gepensioneerde koloniaal. Het was een sympathieke man die een bijzonder gevoel voor humor had.

"Alweer hier?" vroeg hij. "Zeg niet dat je een besmettelijke ziekte hebt, want dan kruip ik meteen in mijn schulp". Ik vertelde hem wat mijn opdracht was en noemde de namen die mij opgegeven waren.

"O, die twee", zei de portier, die, naar mijn mening, alles wist van hetgeen er omging in de C.B.Z. "Dan moet je naar deze (en hij noemde de naam) vragen. Die is bij kennis, de ander is er erger aan toe. "Maar", liet hij er op volgen, "eerst moet je langs het Paard zien te komen".

"Wie is dat?" vroeg ik.

"De grootste draak van deze samenleving", antwoordde hij. "Zo noemen we de hoofdzuster. Als je daar levend langs komt heb je geluk. Begin maar een goed smoesje te verzinnen, anders laat ze je beslist niet toe".

Leugentje om bestwil.

Ofschoon ik wel eens meer in de C.B.Z. was geweest had ik tot dan toe de hoofdzuster nooit ontmoet, waaruit ik opmaak dat ze er nog niet lang was. Te oordelen naar hetgeen de portier had gezegd moest het een ware Kenau zijn en ik vroeg me af wat ik moest zeggen. Mijn voorstelling van haar voorkomen was vrij juist. Haar bijnaam had ze te danken aan haar lange en grove gezicht.

"Wat wenst u?" vroeg ze niet bepaald vriendelijk. En opeens kreeg ik een ingeving.

"Ik ben speciaal van Malang gekomen", antwoordde ik, "in verband met het ongeval van mijn oom" (en ik noemde de naam die de portier me had opgegeven). "Hij is altijd zo goed voor me geweest, en dus..."

"Hij is er erg aan toe", zei het Paard, "maar u mag wel even bij hem komen. Maar niet langer dan vijf minuten, hoor".

Ik haalde verruimd adem toen ik me verwijderde. Het was dus gelukt! Ik was - om het op de wijze van de portier te zeggen - levend langs de draak gekomen!

In de kamer die ik betrad waren twee bedden. In het bed links van me lag een man die buiten bewustzijn was. In het bed rechts echter een man wiens ogen helder stonden. Ik griezelde evenwel omdat er uit beide neusgaten een, inmiddels gestolde, bloeddruppel naar buiten was getreden. Ik vroeg of hij de heer zus en zo was, en toen hij knikte zei ik: "Ik ben van de krant. Vertelt u me gauw wat er is gebeurd, want ik heb de hoofdzuster wat voorgelogen en ze is niet mals". Hij deelde me mee hoe het ongeval zich had toegedragen en ik schreef zijn mededelingen razendsnel op. En net toen ik klaar was klonk achter me een stem die beval: "Kom jij eens buiten!"

Het was het Paard. Er zat niets anders op dan haar bevel op te volgen. "Je hebt me dus bedrogen!" blafte ze me aan. "Van welke krant ben jij?" Ik vertelde het haar en ze zei: "Ik zal de hoofdredacteur opbellen. Je zult er wel meer van horen! Maak dat je wegkomt!"

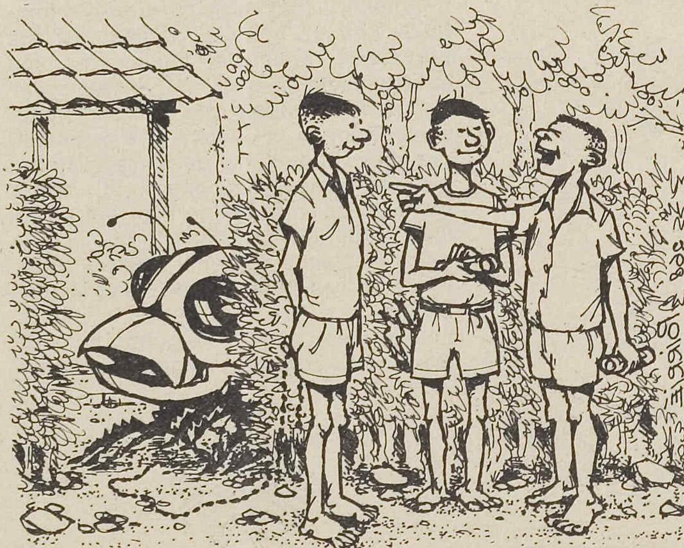
De portier keek me met een grijns aan en vroeg: "Wat zei en deed het Paard?" Toen ik het hem verteld had werd zijn grijns nog breder. "Dan zit er beslist wat voor je op", was zijn oordeel. "Ga maar gauw een verhaaltje voor je baas verzinnen."

*

Het was duidelijk, dat de oppas me opwachtte, want nauwelijks zat ik voor mijn schrijfmachine of hij kwam zeggen: "Toean besar minta datang". En zo ging ik, voor de tweede maal op die dag, naar het werkvertrek van Van Lieshout, maar het lood in mijn schoenen was veel zwaarder dan de eerste keer. Het gezicht van de hoofdredacteur stond noch somber, noch bemoedigend. Direct informeerde hij: "Wat heb je tegen de hoofdzuster gezegd?" Ik deelde het hem waarheidsgetrouw mee. Daarop informeerde hij: "Heb je de bijzonderheden?" Die vraag beantwoordde ik bevestigend, evenals de volgende die luidde: "Is het wat waard?"

Na die tweede bevestiging keek hij me een tijdje aan en vroeg toen: "Weet je wat jij bent?" Ik schudde mijn hoofd; mijn hart bonsde.

"Jij bent", zei Van Lieshout, "een groter schoffie dan ik ooit geweest ben. Duvel op en zorg dat het een leesbaar verhaal wordt!"

"Ha, ha, ha, Si Ompong, hij seg sijn nieuwe djangkrik sterker dan van mij!"

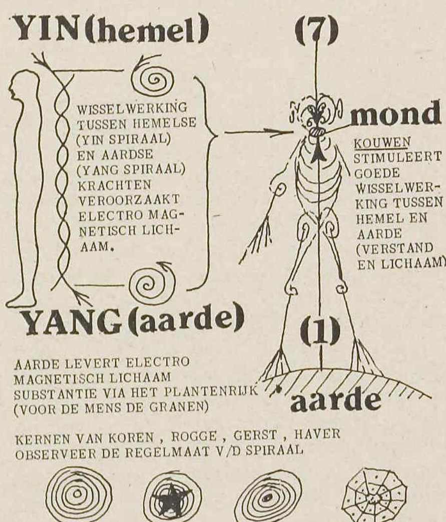
POIRRIÉ

De Orde Van Het Universum (VIII)

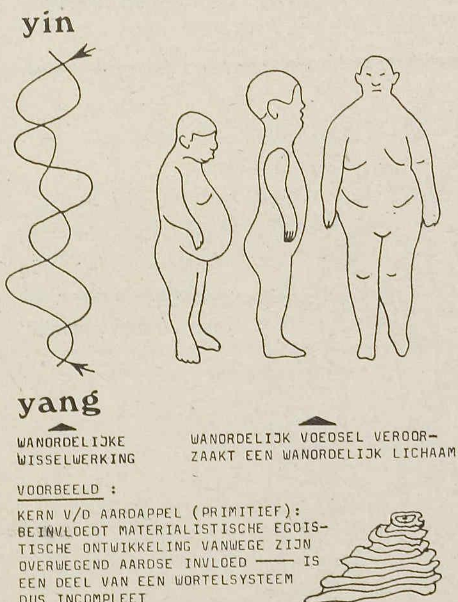
Door Roy Steevensz

FYSIOGNOMY EN DIAGNOSE

Zoals reeds eerder besproken, is de Mens het resultaat van de wisselwerking tussen hemel en aarde. D.w.z. Yin en Yang hebben zich in de mens gemanifesteerd in antagonistische maar complementaire componenten. De inwerking van hemelse krachten is zeven maal groter dan die der aarde. De mens, die voedsel tot zich neemt dat als harmonische aantrekkingskracht (yang antenne) voor deze inwerking fungeert zal dientengevolge de afmetingen krijgen van 1 : 7. Door veelvul-

dig voedsel te nuttigen dat behoort tot het lager ontwikkelde (zoog) dierenrijk (rauwkost, zuivelprodukten, vruchten) of het nuttigen van die dieren zelf, ont-

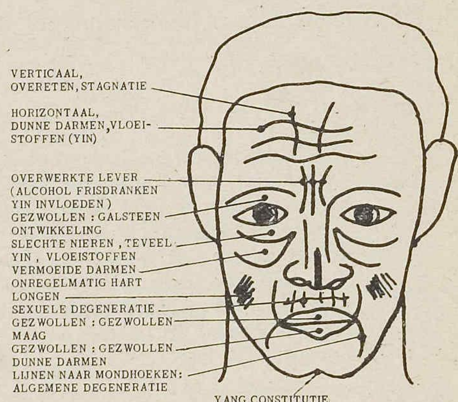
wikkelen wij dierlijke afmetingen (o.a. middelwijdte : lichaamshoogte - 1 : 5 t/m 1 : 3) en neigingen. Zodra wij weer overgaan tot het eten van volle granen herkrijgen wij (meestal binnen zeven jaar) veelal onze edele menselijke afmetingen terug.

De moderne medische wetenschap is hoofdzakelijk geinteresseerd in genezing. Maar alleen dan wanneer de "wanorde" in de mens zintuigelijk is waar te nemen, dus vaak te laat. Echter, de betrouwbaarheid van ons zintuigelijk vermogen neemt evenredig af met de achteruitgang van onze gezondheid. Het gevolg is dus dat ziekte meestal pas ontdekt worden wanneer het in een reeds vergevorderd stadium verkeert. Heel vaak is het oordeel der doktoren dubieus. Want praktisch geen dokter sterft een natuurlijke dood. In de beroepswereld telt de categorie der medici het hoogste sterftecijfer, wat betreft het sterven op jeugdige leeftijd. Met de kennis van yin en yang kunnen wij ZELF TIJDIG onze conditie vaststellen. Wij zullen dan vele kwalen tot een arrest brengen en de functie van ons lichaam ordelijk doen verlopen. Door middel van voedsel in de allereerste plaats, primair.

De veronderstelling dat men gezond is wanneer men bolle blozende wangen heeft is een misvatting, welk menigeen een langdurig verblijf in hospitalen en sanatoria gekost heeft.

Kanker bijv. kan jarenlang in het lichaam voortwoekeren zonder dat men er erg in heeft. Ondertussen probeert het lichaam zich te herstellen door kwalijke stoffen (overtollige) uit te drijven in de vorm van slijm en energiën (o.a. hitte, koorts). Door gebrek aan universele kennis van het lichaam tracht men dit herstellingsproces tegen te gaan met het nemen van symptomatische medicijnen, zoals aspirine en andere drugs, pillen en inspuitingen. Het gevolg is dat een eenvoudige hoofdpijn, lichte griep of koorts uiteindelijk ontaard in serieuze ziektes zoals hartinfarct, epilepsie, kanker etc. De beste medicijn is derhalve het voorkomen (voorkomen is beter dan genezen!) hetgeen wij kunnen bewerkstelligen met voedsel, dat de functie van het gehele lichaam beinvloedt. Elk ander medicijn dat niet behoort tot het dagelijks natuurlijke voedsel, is veelal vergif. Voorzichtig dus met allerlei pillen, injecties en dergelijke, bestralingen inclusis.

Eén of meer van de volgende symptomen (zie schema volgende pagina)

HOOFD EN ONDERLICHAAM ZIJN ANTAGONISTISCH EN COMPLIMENTAIR. DAAROM KAN VAN HET GEZICHT DECONDITIE VAN HET ONDERLICHAAM WORDEN AFGELEZEN.

treden op bij een Yin of Yang structuur of conditie. In het extreme echter (yin of yang) zal het tegenovergestelde worden aangetrokken. Personen bijv., die een oorspronkelijke yang structuur hebben voelen zich aangetrokken tot yin invloeden. Grote vleeseters bijv. hebben een sterke behoefte aan suiker en alcohol (zeer yin). In het extreme geval, wanneer dit soort yin niet meer bevredigt gaat men over tot verdovende middelen, drugs (LSD is 100.000 x sterker, meer yin, dan suiker). Willen wij dus afstand doen van deze plagen dan zullen wij allereerst ons dagelijks voedsel moeten veranderen. Het overgaan van vleeseten tot graaneten is vaak niet gemakkelijk. Men kan in deze periode het vlees substitueren door vis en bonen, en langzaam overgaan tot granen en andere groenten.

ABONNEES AMERIKA ATTENTIE !

Uw abonnement (luchtpost $ 23,-; zeepost $ 16,-) kunt U per check voldoen aan: (verhoogd i.v.m. de koersdaling!)

Roy Steevensz, c/o East-West House, 7357 Franklin Ave., Hollywood, California 90046.

Indien U Uw Tong Tong niet hebt ontvangen of Uw exemplaar beschadigd is, en U een ander wenst, kunt U zich ook wenden tot Roy Steevensz.

Naar Den Haag schrijven duurt lang !

CONSTITUTIE (moeilijk te veranderen)

	YIN	YANG
Algemene structuur :	lang (als een taugé)	kort, kompact gebouwd
Hoofd :	breeduit naar boven	breed naar beneden
Ogen :	ver uiteen	dicht bijeen
Oren :	ver van het hoofd (flaporen)	vlak tegen het hoofd met goed ontwikkelde oorlellen
Neus :	lang, omhoog, ontwikkelde neusvleugels, langwerpige neusgaten	kort, bochel, ontwikkelde neusvleugels, ronde neusgaten
Tanden :	vooruitstekend, spleet tussen twee voortanden, wijd uitelkaar.	naar binnen gericht
Benen :	O-benen	X-benen
Huidskleur :	licht	donker

CONDITIE (makkelijk te veranderen)

	YIN	YANG
Huid :	vochtig, grote poriën	droog, kleine poriën
Geur :	lichaamsgeur, mondgeur	geen geur
Temperatuur :	koud, vooral voeten en handen	warm (zonder last van te hebben)
Stoelgang :	dun en sterke reuk	stevig, bijna geen reuk
Urinatie :	meer dan 4x per dag, lichte kleur	minder dan 3x per dag, donkere kleur
Ogen :	kan niet tegen sterk licht, knippert vaak	kan makkelijk voor korte duur in de volle zon staren, knippert minder dan 3x per minuut
Haar :	dun of kaal (voorhoofd: alcohol, vruchten, suiker. Achterhoofd: overtollig yin drugs)	dik en/of grijs (grijs door veel vlees eten)
Lichaamshaar :	weinig (Oosters-graaneters)	overtollig (Westers- vleeseters, overtollig proteine)
Wenkbrauwen :	weinig haar, kort, dun	veel haar, lang en dik
Wimpers :	gekruld, (zwakke sexorganen)	stijf
Nagels :	zwak, omhoog groeiend, grote halve maantjes (bij nagelriem)	sterk, naar beneden groeiend, kleine of geen halve maantjes.
Voeten :	naar buiten gericht	naar binnen gericht
Gehoor :	slecht (vloeistof)	scherp (droog)
Smaak :	ongevoelig	gevoelig
Emotie :	onstabiel	stabiel
Lichaamsbeweging :	langzaam, stijf	snel, soepel

"DIPLOMATIEKE" CORRESPONDENTIE

Het 13 jarig in Nederland geboren dochtertje van indische kennissen van ons is blijkbaar een jonge dame die het niet aan initiatief ontbreekt, aldus schrijft ons een lezer. Buiten medeweten van haar ouders zond ze een brief aan...... de ambassadeur van Indonesië in ons land. Ze schreef daarin, dat ze thuis altijd zoveel over Indonesië hoorde praten, dat ze langzamerhand ervan overtuigd was geraakt zelf toch óók voor een deel in Indonesië thuis te horen. Ze vroeg de ambassadeur of deze haar niet kon helpen eens naar het stamland van haar ouders te gaan om dat van nabij te leren kennen......

De brief verdween niet in een of andere prullemand op de ambassade. Er kwam een brief van de culturele attaché van de ambassade terug, vergezeld van boekjes met foto's over het moderne Indonesië. De ambassade ging wel niet zover, de schrijfster een reis naar Indonesië te beloven, maar zij maakte haar met al dat materiaal toch dolgelukkig. Om maar te zwijgen van haar vreugde over het feit dat de ambassade zich wel wilde veroorloven, haar brief te beantwoorden. En nu is ze dus bezig met het samenstellen van haar bedankbrief.

Brutale rakker, zei haar vader en dat meende hij wèl en niet.

ALS HET DONKER WORDT...
GEUREN EN GELUIDEN...

Als kind was ik een beetje bang voor het donker. Later toen wij in de stad gingen wonen verdween die angst. Er was teveel lawaai, er waren teveel mensen om je heen om bang te zijn en echt donker was het nooit, ergens brandden er altijd wel lampen.

De herinneringen echter van de jaren in het dorpje in de bergen blijven in mijn geheugen. Er was gezelligheid toen. Wat was die gezelligheid van "toen vroeher"? Eigenlijk waren het de kleine dingen: het tikken van de klok, het ding-dong om het kwartier, de geur van het bakken van koekjes, de geur van het verbranden van takjes en bladeren op het erf, de schreeuw van een saté-man, het tok-tok-tokèh van de tokèh, het tsk, tsk, tsk van de tjitjaks langs de muren, heel in de verte het geluid van een gamelan, van slepende sloffen op de galerij, een dogkar die voorbij rijdt...... ontelbare kleine dingen...... geuren en geluiden......

Het mooiste uur was de schemer, voor ons kinderen eigenlijk ook een bang moment. Een schemering in de tropen gaat echter snel voorbij en dan valt de avond. De tuin die overdag een paradijs is, lijkt daarna dreigend en spookachtig. Het is net of de bomen leven en lange armen hebben en dan die geluiden 's avonds. De nachten zijn vol geluiden. Je hoort geritsel tussen de struiken: een slang? in de bomen: een tjodot? boven het dak: een loewak? Nuchter bedenken we deze antwoorden, maar angstig vragen we ons af: spoken? geesten?

Als de schemer voorbij is hurken we dichter bij oma, die meestal met verstelwerk op de achtergalerij bezig is - onze voetjes reeds gewassen en schone hansopjes aan - en dan smeken we

oma om een verhaaltje: oma, kom vertellen! En oma vertelt. Geen sprookjes, geen leerzame gelijkenissen - wat weet ze van pedagogie? - nee, oma vertelt altijd spookverhalen.

Gek genoeg vonden we dat het gezelligste uurtje - alle "kippevel" ten spijt. Eén van haar verhalen: Een vrouw was hout aan het zoeken in het oerwoud. Men waarschuwde haar niet dieper het oerwoud in te gaan. Ergens was een heilige plek die niemand mocht betreden. De vrouw had echter dringend hout nodig en ging toch dieper het oerwoud in. Daar lag zoveel hout dat het haast teveel werd om het te dragen. Tot haar vreugde en ook verbazing zag ze zomaar een kip lopen. Met veel moeite ving ze de kip, bond die vast tussen het hout dat ze op haar rug droeg. Het werd schemerig en ze haastte zich naar huis. De weg leek haar opeens erg lang en het hout op haar rug begon hoe langer hoe zwaarder te wegen. Ze zweette erg en het was net of ze stikte. Ze kon haast niet ademhalen en dan dat vreemd geluid achter haar bij elke stap die ze deed: entjo-entjotjot-entjo-entjotjot......

Ze werd opeens bang. Aan de rand van het oerwoud gekomen durfde ze eindelijk achterom te kijken. Haar ogen werden groot en puilden uit van angst! Iets groots en zwarts en harigs klemde zich aan haar rug vast! Ze gilde het uit, gooide al het hout van haar rug, maar de kip, waar was de kip?! Ze rende, nog steeds gillend, naar huis! Zonder hout en zonder kip!

En nu naar bed, zei oma en ging verder met haar verstelwerk. We protesteerden: maar oma, nog ééntje, ja oma? Maar oma was onverbiddelijk: één verhaaltje en dan naar bed.

We kregen nooit nachtmerries van dit soort spookverhalen; we vonden de sprookjes van Andersen veel enger. Die schemeravonden van geuren en geluiden hebben op mij een onuitwisbare indruk gemaakt......

BENITA NAGEL-NEYS

INDISCHE OVERLEVERINGEN

door LARMOYEUR

AAN DE TJI LIWOENG
(Van een Javaan)

Goeloeng Tikar.
(Een mat, die zich oprolt).

Een vermoeide grassnijder nam een bad; dat zou hem opfrissen. Te zelfder tijd gooide iemand bovenstrooms een oude tikar in de kali.

De bader zag het voorwerp aankomen. Hij dacht, dat het een krokodil was, en ijlings liep hij het water uit, om angstig aan de kant te wachten. Te wachten, tot de rivier weer veilig zou zijn.

De "krokodil" kwam dichterbij; nee, nu zag hij het beter, het was geen krokodil, het was een tikar. Dan maar wachten, tot het ding voorbijgedreven zou zijn. Want dingen kunnen ook gevaarlijk zijn. En deze tikar bleek het werkelijk te zijn. Hij dreef niet voorbij, hij bleef ronddraaien op de plaats, waar Hardjo, zo heette de grassnijder, gebaad had. Wat wou die tikar? Hardjo zag, hoe de mat zich openspreidde op het water en 't was net, of hij sprak: "Kom Hardjo, spring op me, dan zal ik je over de rivier brengen."

Maar onze man sprong niet; hij wist, dat hij dan ingerold zou worden en meegenomen. Nee, hij deed het niet, maar de gedachte aan wat er zou kunnen gebeuren, deed hem van kleur verschieten. Wat moest hij doen? Die tikar bleef daar maar drijven, wachtend op z'n prooi. Hardjo krabde zich eens achter 't oor. Wacht, hij zou er een steen op smijten. Z'n ogen zochten de grond af. Daar lag een dikke, zware steen! Met een paar sprongen was hij er bij; hij raapte hem op en wierp hem met kracht op de tikar. Hij had goed gemikt; de steen kwam er precies midden op te liggen.

En hoe goed was z'n gedachte geweest! De tikar, die iets zwaars op zich voelde en dacht, dat het een mens was, rolde zich aanstonds op en nog was hij niet helemaal opgerold, of hij dreef al verder. Hardjo's stroom-afwaartse blik volgde hem lang.

Maar hij ging toch maar niet weer in 't water, de grassnijder. Hij kleedde zich aan en ging naar huis. In de kampong vertelde hij die dag aan al z'n kontjos (vrienden), wat hij aan de kalikant beleefd had.

TM JUNIOR

In het kader van aktiviteiten in TM Junior, het pasgeopende kindermuseum van het Tropenmuseum, zal op zondag 16, zondag 23 februari en zondag 2 maart, de poppenspeler Jan de Noord optreden in:

het **SOETERIJNTHEATER,** Linnaeusstraat 2, Amsterdam-Oost.

Aanvang: 12.30 uur tot 13.30 uur, bij eventueel grote belangstelling een ingelaste voorstelling om 15.15 uur. De voorstelling is bedoeld voor kinderen tussen 4 en 14 jaar.

Toegangsprijs: *f* **2,50** inclusief toegang TM Junior.

Kaarten: verkrijgbaar op de dag van optreden aan de ingang van TM Junior en ingang Soeterijntheater (190 plaatsen beschikbaar).

Openingstijden TM Junior:
zondag 12.00 - 17.30 uur.

Vorig jaar, in de zomer, is poppenspeler Jan de Noord naar Peru gereisd om, na een verblijf van drie maanden, terug te keren met een poppenspel over Zuid-Amerika.

Dit in opdracht van het Tropenmuseum, met de bedoeling de kinderen in Nederland meer begrip bij te brengen voor ontwikkelingssamenwerking.

Na afloop van de voorstelling van Jan de Noord wordt een film vertoond over Peru, gemaakt door de cineast Paul van den Bos en getiteld: 'In een andere wereld'.

DE KOOKKUNST IN CHINA

Nog altijd weten we veel te weinig af van de voedingswaarde en andere goede kwaliteiten van de soya-boon.
Binnenkort, hebben we kunnen lezen, brengt Unilever snacks en kroketten op de markt, waarin de kedelee verwerkt zal zijn.

Van de smaak van 't publiek zal 't afhangen of ze er "in" zullen gaan. Enkele jaren geleden bleek 't z.g. "Kunstvlees" geen succes. Maar ik kan me voorstellen dat iemand alleen maar door de benaming "Kunstvlees" er voor uit de weg gaat.

Als de nieuwe producten straks behalve als "heerlijk", door de reclame ook als "zeer voedzaam" aangeprezen zullen worden. En dat inderdaad ook zullen zijn, ondanks toevoeging van smaak en kleurstoffen.
Van één van onze lezeressen kregen we een aardig Amerikaans boekje toegestuurd, waaruit ik graag iets wil dóór vertellen. G. J. Binding schrijft:

De mens zoekt sinds onheugelijke tijden naar 't geheim van eeuwigdurende jeugd. Van een ideaal, volledig voedsel. Maar zelfs in dit atoom-tijdperk is hij maar heel weinig verder gekomen met de oplossing van beide problemen. Van de soya-boon, 't meest gezonde en perfecte voedsel wordt in de Westerse wereld maar heel ten dele gebruik gemaakt. Toch is 't het meest ideale voedsel, ooit door de mens verbouwd. Terwijl 't zeer onwaarschijnlijk is, dat in de toekomst ooit een beter voedsel gekweekt zal worden. Sinds meer dan 5000 jaar is dit kleine zaadje in vele delen van 't Verre Oosten en in diverse delen van India 't hoofdmiddel van bestaan. De oude Yogis, die tot de eerste vegetariërs in de wereld gerekend kunnen worden, kenden de soya-boon al als vervanger van vlees.

In China staat de kookkunst door de eeuwen heen in hoog aanzien en speelt die een grote rol in 't Chinese leven.

Westerlingen weten over 't algemeen weinig of niets af van de Chinees, van zijn levenswijze en speciaal van Oosterse voeding. 't Openen van duizenden Chinese restaurants en 't grote aantal militairen, dat gedurende de tweede wereldoorlog 't Oosten bezocht, hebben hierin wel enige verbetering gebracht.

"Een mens wordt en is wat hij eet." Dit is een oud Chinees gezegde, maar tot vandaag de dag nog even waar.

Eigenlijk zou verwacht moeten worden, dat in zo'n uitgebreid gebied als China, 't voedsel op duizenden verschillende manieren bereid zou worden. Zoals we in Europa b.v. hebben, de Franse-, Spaanse-, Italiaanse keuken. En nog veel meer.

In China worden slechts vijf kook-wijzen gevolgd, afkomstig van vijf Hogere Koksscholen. De meest gevolgde is de Cantonnese. Alle restaurants in 't buitenland, zijn practisch zonder uitzondering Cantonnees. En wel, omdat de Cantonnese keuken zich makkelijk aanpast aan internationale eisen.

Er worden alleen soya-, aardnoten of andere plantaardige oliën gebruikt. Bovendien speelt de smakelijke en gezonde soya-saus (ketjap?) een belangrijke rol. De schotels worden zo opgemaakt, dat 't gerecht dat uit soyabonenproducten bestaat, qua smaak en zicht, lijken op kip, ham, vis of wat maar verlangd wordt.

De Chinese groente-soep lijkt in alle opzichten op kippebouillon. De soep wordt gemaakt van "Soybean-sprouts". Een uitkomst voor vegetariërs, met vlees-eters als vrienden die ze op deze manier een maal kunnen voortzetten dat er uit ziet en ook smaakt naar vlees.

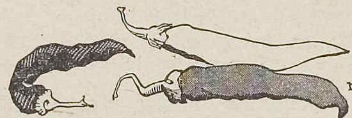
Dit allemaal dus uit Bindings boekje. Heeft u overigens die "Soybean-sprouts" wel eens geproefd. Lekker goerih, b.v. in de Atjar-koening. Ik trek die taoge wel eens zelf. Wel goed-verse kedelee gebruiken, die de kiemkracht nog niet verloren heeft. Ziet u gauw aan de boontjes. Boontjes even spoelen en dan een nachtje weken in handwarm water. Volgende dag overdoen in een doorlaatmandje, waarin op de bodem een dikke doek om 't vocht vast te houden. Daaroverheen een grote dunnere doek, waar de boontjes op komen De vier hoeken van de dunne doek over de bonen trekken en 't mandje wegzetten op een lauw-warme plaats. B.v. boven op de keukenkast. Als u heeft, een donkere emmer er omgekeerd over heen zetten, om de spruiten blank te houden. Twee maal per dag lichtjes begieten. 't Overtollige water moet vooral weg kunnen lekken, anders boesoek uw taoge. Na vier dagen bruikbaar.

Soyabloem wordt door de heren doktoren nog al eens geadviseerd aan mensen met diabetes. Ik heb verschillende verzoeken om recepten. Wie kan en wil helpen? Graag, erg graag en al vast hartelijk dank.

Plantersvrouw

Voor correspondentie:
Mevr. H. M. Marsman, Calfen 120, Ossendrecht.

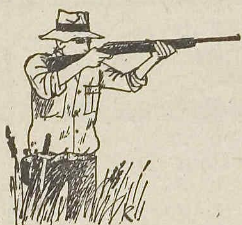
SAMBAL BOEDJANG

Hoe breng je als vrijgezel met te weinig tijd en zin om echt te gaan koken je eten toch wat op smaak? Ik heb daarvoor de "sambal boedjang" gecreëerd.
Samenstelling: Niet te zoete ketjap verdund met water en daarin fijn gesnipperd of geoelekt een stuk of wat lomboks, flink wat rawits, knoflook, uitjes, sjalotjes, petehbonen, kemirinoten, asem, goela djawa, terasi, laos en sereh. Ik vind snipperen makkelijker en pittiger dan oeleken, maar dat is een kwestie van smaak natuurlijk. Ook kun je de samenstelling naar je aandrang en voorraden van het ogenblik wijzigen. Lombok en rawit zijn hoofdzaak.
Je eet het op brood en bij de rijst, je kunt er smaak mee geven aan appels, peren, sla, noem maar op, maar je kunt er ook zo nu en dan een lepeltje van snoepen.
Meestal is het wel razend vlug op, maar bijmaken is niet zo moeilijk.

C. H. Schaap

Ik kan me die sambel boedjang zo goed voorstellen! Ook die (hele?) kemiries en petehbonen! Lijkt het nu zo ongeveer op een vruchtenbowl? Heb je uiteraard nog wel iets nodig om het bij te eten? Nog een paar soyabonen erin en dan heb je een complete maaltijd! Lang leve de vindingrijke boedjang!

Red.

HET GELUK VAN HET JAGEN

"De jacht behoort tot het zuiverste repertoire van het menselijk geluk"
José Ortega Y Gasset.

EEN EETLEPEL KRUIT (slot)

door J. G. A. LA BASTIDE

Een honderdtal meters verderop stond hij stil en begon met de lamp weer de vlakte in het oosten af te zoeken. Daar waren de witte lampjes weer! Op ongeveer dezelfde afstand, maar nu iets achter ons.

"Als we hier de ladang ingaan zullen we hem onderscheppen," fluisterde hij. "Goed, maar houdt hem in de lamp," bromde Abu achter mij.

Ik zei niets. maar Djamin vatte mijn stilzwijgen op als een bewijs van instemming en begon met de lamp boven het hoofd, voorzichtig het hoge gras in te lopen. Er zat mij niet veel anders op dan te volgen, hoewel mijn aanvankelijk enthousiasme met Abu's "Kira-kira satu sendok makan" ter plaatse was gesneuveld. Langzaam gingen we verder. De zwarte stoppels van de afgebrande lalang knerpten zachtjes onder mijn schoenen en de lange halmen ritselden tegen onze benen. Intussen hield Djamin de thans onbewegelijke ogen schuin voor ons in het schijnsel van de lamp gevangen.

Dichter bij, steeds dichter bij. Langzaam, voorzichtig stappend en zo geruisloos mogelijk. Nog steeds was de eigenaar van de ogen zelf niet te zien, slechts schenen de vuur-bollen hoe langer hoe groter te worden en hoe langer hoe feller te gaan branden...... Toen onttrok een verhoging in het terrein, spaarzaam begroeid met lantana, het dier tijdelijk uit het gezicht en uit de lamp.

"Snel"! hijgde Djamin in mijn oor, "uit het licht gaat hij weer lopen!" Gebukt en in de looppas gingen we nog een vijftigtal meters vooruit en bestegen toen op de tenen, zwetend en hijgend, de lange, lage heuvelrug aan de linkerhand.

Tienduizenden microscopisch kleine lantana-doorntjes plukten aan mijn kleren en haalden venijnig over de onbeschermde huid van gezicht en armen. Nog een paar stappen, practisch op handen en voeten......
Djamin was de eerste die zich, met de lamp boven het hoofd, langzaam uit het hoge gras oprichtte, maar ik stond geen seconde later naast hem.

Lang hoefden wij niet te zoeken. Vrijwel onmiddellijk kwam de dunne lichtstraal tot rust op Hem, in zijn goudgestreepte pracht en koninklijke waardigheid! Op vijftien meter afstand: Eén van de mooiste koningstijgers die ik ooit heb gezien. Hij zat als een poes op zijn achterste voor een donker rhododendron-bosje. Zijn grote witgloeiende ogen draaiden langzaam met de kop

heen en weer. Een prachtige witte kraag stond wijd uit van zijn kaken en zijn staart zwiepte zachtjes van links naar rechts en terug.
"Blijf onbewegelijk staan!" ademde ik in Djamins oor; strekte mijn arm uit naar achteren en greep Abu bij de schouder. Hem naar mij toetrekkend duwde ik hem de dubbelloop toe en rukte de kamera met flitslicht uit zijn handen. Snel keerde ik mij weer naar de tijger.

Deze begon onrustig te worden; zakte in zijn voorpoten ineen en opende blazend zijn grote bek.
Terwijl ik, met het hart in de keel, wachtte op het zacht zoemend opladen van de twee condensatoren in mijn electronenflits, klonk achter mij plotseling, huiveringwekkend: luid: Klik... Klik......

Abu had de hanen van zijn geweer gespannen!! De tijger schrok zichtbaar, stond met zwaaiende staart snel op. En toen gebeurde het!
Het was of achter mij een vuurzuil uit de hemel neerdaalde en de aarde met een donderende ontploffing in tweeën barstte!!!
De tijger rees zeker drie meter rechtstandig de lucht in, om dan, als bij toverslag te verdwijnen.

Gelijktijdig zag ik Djamin naast mij een soortgelijke luchtreis maken. In tegenstelling tot de tijger, kwam hij echter weer op de begane grond terug, waarbij hij met onbegrijpelijke behendigheid zijn lantaarn brandende wist te houden.

Met een luide vloek draaide ik mij om en ontstak mijn flashlight.
Abu was verdwenen!!!
Toen zag ik hem zes meter helling af op de grond zitten; verdwaasd voor zich uit starend. Ik rende naar hem toe en overtuigde mij ervan dat hij niet gewond was.
"Waar is je geweer, Abu?"
"Hilang Tuan". (Weg, mijnheer.)

Nog eens een vijftal meters verder helling af vonden wij het ding. Met stomme verbazing zag ik dat de lopen, die beide tegelijk waren afgegaan, heel waren gebleven.
"Hoe is het gebeurd, Abu?"
"Ik weet het niet. Ik moet in mijn zenuwen een der trekkers hebben aangeraakt." "De lopen waren niet op u gericht, meneer," voegde hij er, een beetje overbodig aan toe.

Waar die twee kogels terecht zijn gekomen laat zich slechts raden.
Maar ik persoonlijk twijfel er niet aan, of zij cirkelen thans nog als twee miniatuur-kunstmanen voor eeuwig om de aarde heen.

Van de tijger was heinde en verre niets meer te bespeuren; hij zal in diezelfde nacht wel niet meer tot stilstand zijn gekomen!

Pas toen wij weer bij de jeep waren aangekomen begon ik te lachen. Maar toen kon ik ook niet meer ophouden tot ik gierend en snikkend slap tegen het spatbord aanhing. Mijn beide metgezellen stemden na enige tijd als twee boeren met kiespijn in.

Nadat we een sigaret hadden gerookt, ging ik naar huis. Abu en Djamin wilden echter tot de ochtend blijven doorjagen en toen ik wegreed zag ik ze, achter elkaar als twee donkere schaduwen, weer in het bambubos verdwijnen.
Rest mij nog te vermelden dat, toen ik de volgende middag van mijn werk thuis kwam, er een mooie vette napu in de keuken lag te wachten.

Die in de ochtenduren was gebracht door A Mang, met de complimenten van Abu en Djamin!

Minimum *f* 6,— van 1 tot 3 regels; per regel meer, *f* 2,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 2,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 3,— meer.

Bij brieven onder advertentienummer:
DIT NUMMER OP DE ENVELOPPE IN DE LINKERBOVENHOEK ZETTEN.

Gezocht door Indischm. zo sp. mog. lege 3 kam. flat incl. gas, licht, wat., bij voork. Statenkw. Help ! Br. m. prijsopg. onder Nr. 2670.

- - - - - - - - - - - - - - -

Kunt U Indonesisch koken? Ik zoek iemand voor mijn modern Ind. rest. in München. Gezellige woongelegenh. aanw. Inf. tel. 04242 - 4541.

- - - - - - - - - - - - - - -

Aangeb.: vooroorl. gamelanorkestje (12 Bal. snijwerkbeeldjes) + Bal. danseres. Inl.: tel. 02507-5073.

plaats een Ting Ting altijd raak!

GETROUWD op 3 februari 1975 te Lembang - Indonesië

F. F. van OORTMERSSEN
en
R. YATTIE KUSUMAYATI PURBAKUSUMAH

die, mede namens hun ouders, hartelijk danken voor de betoonde warme belangstelling.
Postbox 228, Bandung, Indonesia

Nogmaals - INDONESISCHE PENSIOENEN

In vervolge op ons bericht in Tong-Tong Nr. 8 van 1 november 1974 berichten wij U middels informatie bij het Ministerie van Financiën:
Genieters van particuliere Indonesische pensioenen, die ressorteren onder de Gerechtshoven Amsterdam en 's-Hertogenbosch, kunnen op grond van artikel 2 van de Wet van 20 november 1974, waarbij de belastingsovereenkomst met Indonesië werd goedgekeurd, tot en met het jaar 1974 aanspraak maken op een aftrek ter voorkoming van dubbele belasting voor hun particulier Indonesisch pensioen.
Betreft het een aanslag over 1971 of volgende jaren, die reeds onherroepelijk is komen vast te staan, dan kunnen zij de Inspecteur verzoeken deze aanslag ambtshalve te verlagen. (Voor èlk belastingjaar een apart verzoekschrift indienen).

Voor genieters van particuliere Indonesische pensioenen, die ressorteren onder de Gerechtshoven te Leeuwarden, Arnhem en 's-Gravenhage geldt het vorenstaande **niet.** Krachtens de jurisprudentie van deze Gerechtshoven konden zij géén aanspraak maken op een aftrek ter voorkoming van dubbele belasting en de bovengenoemde goedkeuringswet verandert hieraan niets.

Vanaf 1 januari 1975 geldt voor **alle** genieters van particuliere Indonesische pensioenen, dat zij **géén** aanspraak kunnen maken op een aftrek ter voorkoming van dubbele belasting, behalve indien Indonesië daadwerkelijk belasting over het pensioen heeft geheven. In dat geval wordt de Indonesische belasting verrekend met de Nederlandse belasting.

Tot onze droefheid overleed op 11 januari 1975

CAROLINE HERREWIJN-BOLTZE

Diep betreurd door

Elias (Dick) Herrewijn
Frans Herrewijn
Lyndell 19345 Pennsylvania, U.S.A.

Extra voordelige reizen per lijntoestel

(rechtstreeks Amsterdam-Singapore-Medan v.v. of Amsterdam- Singapore-Jakarta v.v.) van de Singapore Airlaines voor:

1. **Oud-Medanners/Sumatranen;**
2. **Donateurs van de Stichting "De Nieuwe Brug"**

U gaat wanneer U wilt.
U komt terug wanneer U wilt.
U betaalt slechts *f* **1895,— p.p.**

Nadere inlichtingen bij de voorzitter van bovenstaande stichting:
E. M. H. Holwerda, Irisstraat 205, Den Haag, tel. 070 - 60 67 28, uitsluitend na 18 uur.

Toko en Boekhandel Tong Tong

Prins Mauritslaan 36 - Den Haag - tel. 070 - 54 55 00 - giro 6685

OPEN ALLEEN OP WOENSDAG 9 - 4
ZATERDAG 10 - 2

Wij hebben geen winkelpersoneel en moeten het voorlopig houden op deze 2 dagen. Bestellingen worden als gewoonlijk op volgorde van binnenkomst behandeld.

Net ontvangen

Kabaja-spelden en tusuk kondé
batik voor long-dresses
ringen met agathen in alle kleuren

Prachtige jogja zilveren armbanden,
zware kwaliteit *f* 65,—
slangmotief *f* 50,—
pilledoosje *f* 45,—
broches afgeprijsd *f* 15,—
zilveren ringen met agathen *f* 25,—
Prachtige handbatik
Pekalongan kains *f* 150,—
Handbatik tafelkleed (wajang) *f* 35,—
Lopers *f* 12,50
Wajanglepeltje per stuk *f* 4,—
per 6 stuks (incl. porto) *f* 22,50
Japara servet (brief) standaard *f* 10,—
Lepelrekjes *f* 12,50
Tjentongs hout *f* 6,50 en *f* 5,—
Tjentongs hoorn *f* 7,50
Mini anglo (klei) *f* 7,50
Padi-schilderijen *f* 8,50 en *f* 10,—
Briefpapier met Ind. foto's
10 vel in rose, wit, geel of blauw
met witte of luchtpostenveloppen *f* 2,50
20 vel idem met 10 env. *f* 4,—
Correspondentie kaarten met Ind. vignetten geel - grijs - wit - groen
10 stuks met env. *f* 1,50
Sapoe lidi *f* 3,—
Prachtige, echt Indonesische sèroks. Licht, handig, sterk *f* 4,50
Meloen (blewak) krabber *f* 1,75

Net ontvangen:

een mooie collectie haarspelden (tusuk kondé) in diverse uitvoeringen goud met steentjes. Vanaf *f* 11,50 - *f* 22,50

*

Er is weer volop
Kripik gendar per pond *f* 4,75
Ting-Ting djahé *f* 0,75
Obat matjan (wit en rood) *f* 5,—
Woods Peppermint *f* 4,50
Minjak angin (wrijf-olie) *f* 1,75

Kroepoek kedelee (met en zonder zout) oedang, vis, gemengd per pak *f* 1,95
Kwee semprong (vers) *f* 1,90
Spekkoek-cake (altijd vers) *f* 3,25

Vamu sambelans:
sambel rudjak petis - sambel heet en gewoon - taotjo - ebi - nasi goreng per bakje *f* 1,75
Gado-gado/saté saus p.p. *f* 1,20
(de gado-gado saus is dezelfde basis voor de sate-saus. Voor de eerste evt. wat suiker en sambal toevoegen, bij de tweede ketjap en wat citroen)

Iets nieuws:
Sambel goreng kedelee *f* 1,75
Boemboe Saidja per pakje *f* 1,20
soto ajam/madoera - b. rudjak - b. bali - opor - lodeh - rawon - paniki - ajam goreng - laksa
Bumbo Tjita Rasa niet meer in voorraad.

Uitstekende GULA DJAWA
per ½ pd *f* 2,—
satroe asem per ons *f* 1,—
per ½ pd *f* 2,40
Asemstroop *f* 4,75
Wedan djahé stroop (erg heet!) *f* 4,75
Babi panggang saus *f* 4,—
Ketjap kediri *f* 4,60
Ketjap istimewa (met gula djawa) *f* 7,50
Ketjap Vamu sedeng - zout - manis *f* 2,90
(huishoudkwaliteit)
Keukenasem per pot *f* 2,85
Santen instant *f* 2,25
Santen juice per bl. *f* 1,40

Blijf gezond, wordt gezonder door
SOJA-MEEL per pond *f* **1,50**
SOJA-BONEN per pond *f* **1,50**
Doet U evt. bestellingen tezamen met andere artikelen want de portokosten zijn hoog (2 gulden voor een pond!)

Uit de nalatenschap van oud G.G. de Jonge:

een prachtige collectie oude batikdoeken en Soemba/Soembawakleden. Te bezichtigen en te koop bij Tong-Tong, Prins Maurtslaan 36, Den Haag. Prijzen varierend *f* 275,—, *f* 450,—.

BOEKHANDEL TONG TONG

1 T/M 15 FEBRUARI
FLINKE OPRUIMING VAN AFGEPRIJSDE BOEKEN, OUDE BOEKEN, FOTO'S KAARTEN, ETC. ETC.

Nieuw en oud, warm aanbevolen:

Hemelse hapjes, Jef Brans *f* 25,—
Lekkere etentjes uit alle landen
Was die week niet wat kort?
Dolf de Vries *f* 16,50
Boeiende reisindrukken uit Zd. Amerika, Thailand, Australië en Indonesië (zie recensie volgende TT)
Beschermde planten en dieren *f* 12,50
Lekker eten in je I-tje,
Ursula Groeninger *f* 12,50
Makkelijk en lekker, het beste gezelschap voor de eenzame eter.
TOEPOELS HONDEN ENCYCLOPAEDIE *f* 59,50
Voor hondenliefheb(st)bers alles over elke hondensoort. Een standaardwerk. (3 term. mogelijk) (Porto *f* 4,75)
Noord-Amerikaanse Indianensprookjes *f* 5,—
Zweedse Volkssprookjes *f* 5,—
Chinese Volkssprookjes *f* 5,—
Orde - opstand - orde,
J. A. A. van Doorn *f* 11,50
Notities over Indonesië

Uitgaven Moesson reeks:

De tijger in het volksgeloof
J. C. Hazewinkel *f* 6,90
De krontjong guitaar, R. Grooss *f* 6,90
Langs tijgerpaden,
Lex Denninghof Stelling *f* 5,—
Je lah je rot *f* 7,90
Je lah je kripoet *f* 7,90
Om en bij de kleine anglo, Vilma *f* 3,90
Ik en Bentiet, Tjalie Robinson *f* 13,50
Oerip Soemohardjo,
R. Soemohardjo Soebroto *f* 5,—
Indische Nederlanders,
Drs. G. L. Cleintuar *f* 2,50
Tjoek, Vincent Mahieu *f* 9,90

Boeken van R. Nieuwenhuys (E. Breton de Nijs)

Vergeelde portretten *f* 4,25
Het laat je niet los *f* 4,25
Om nooit te vergeten *f* 4,25
Tempo Doeloe *f* 30,75
Oost-Indische Spiegel *f* 63,50

Boeken van Hein Buitenweg

Java, droom en herinnering *f* 4,90
Land waar de gamelan klinkt *f* 19,50
Wat wij in ons hart sloten *f* 19,50

Mellie Uyldert:

Verborgen krachten der edelstenen *f* 14,90
De taal der kruiden *f* 17,50
Lexicon der astrologie *f* 37,50

Goena Goena, P. A. Daum *f* 4,25
Mijn sponde in het dodenrijk,
Dr. Wielenga *f* 5,—
Bloemen voor Nippon, A. Lampe *f* 9,90
Leef verstandig, gids voor een gezond leven, W. J. Brown *f* 14,90
Sentimental yourney, J. Fabricius *f* 14,90
Borobudur, A. J. Bernet Kempers *f* 30,75
Vaarwel, tot betere tijden,
J. C. Bijkerk *f* 29,50
Vijftien jaar Boven Digoel,
I.F.M. Salim *f* 49,50

Indonesie . . . fascinerende pracht. Een betoverende wereld van verbijsterende schoonheid, kleur, kunst en kultuur. Altijd overgoten met oosterse charme. U ontdekt 't reeds aan boord van een DC-8 of DC-10 van Garuda. De moderne luchtvaartmaatschappij van Indonesië die samen met KLM Europa 6 maal per week met Azië en Australië verbindt. En naar Indonesië vliegt u voor scherpe prijzen. Wanneer u met een groepje reist (minimaal 15 personen) reeds voor f 1994,- retour.

garuda
indonesian airways

Indonesië begint al in de lucht.

Zend deze bon in voor de gratis gids „Indonesië, waar een bezoek een belevenis wordt". 34 pagina's met nuttige informatie en veel foto's in kleur.

TT23

Naam: ____________________

Adres: ____________________

Plaats: ____________________

Adresseren aan: Garuda Indonesian Airways, Singel 540, Amsterdam.